

GLOBÁLNY AKČNÝ PLÁN PRE ŽIVOČÍŠNE GENETICKÉ ZDROJE a VYHLÁSENIE Z INTERLAKENU

 **MINISTERSTVO
PŔOHOŠPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA**
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

 CVŽV
N I T R A

KOMISIA PRE
GENETICKÉ ZDROJE
PRE VÝŽIVU
A POĽNOHOSPODÁRSTVO

GLOBÁLNY AKČNÝ PLÁN PRE ŽIVOČÍŠNE GENETICKÉ ZDROJE a VYHLÁSENIE Z INTERLAKENU

---

prijaté Medzinárodnou technickou konferenciou

o živočíšnych genetických zdrojoch pre výživu a poľnohospodárstvo

Interlaken, Švajčiarsko, 3.-7. septembra 2007

KOMISIA PRE GENETICKÉ ZDROJE PRE VÝŽIVU A POĽNOHOSPODÁRSTVO
ORGANIZÁCIE SPOJENÝCH NÁRODOV PRE VÝŽIVU
A POĽNOHOSPODÁRSTVO
Rím, 2007

PUBLISHED BY ARRANGEMENT WITH THE FOOD AND AGRICULTURE
ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS BY THE ANIMAL PRODUCTION
RESEARCH CENTRE NITRA
Nitra, 2012

Toto dielo vydala Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo ako *Global Plan of Action for Animal Genetic Resources, and the Interlaken Declaration*. Preklad do slovenského jazyka urobilo Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra. V prípade nezrovnalostí platí znenie v anglickom jazyku.

Preklad: Ing. Marta Oravcová, PhD., Mgr. Ľudmila Hanuliaková

ISBN 978-92-5-905848-2

Použitie označenia a citácie materiálov v tejto publikácii neobsahujú vyjadrenia akéhokoľvek názoru zo strany Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) týkajúceho sa právneho postavenia štátov, území, miest alebo oblastí alebo ich orgánov alebo týkajúcich sa vymedzenia hraníc alebo pohraničia. Zmienka o konkrétnej spoločnosti alebo výrobku, resp. výrobcovi, či už boli patentované alebo nie, neznamená, že ich FAO schvaľuje alebo uprednostňuje pred inými, ktoré majú podobný charakter a ktoré sa tu neuvádzajú. Názory tu uvedené sú názory autorov a nemusia byť v zhode s názormi FAO.

Všetky práva vyhradené. Rozmnožovanie a rozširovanie tohto informačného produktu na vzdelávacie a iné nekomerčné účely sa dovoľuje bez akéhokoľvek predchádzajúceho písomného súhlasu držiteľov autorských práv za predpokladu, že bude uvedený zdroj. Rozmnožovanie tohto informačného produktu na predaj a iné komerčné účely sa bez predchádzajúceho písomného súhlasu držiteľov autorských práv zakazuje. Žiadosť o súhlas treba zasielať na adresu:

Chief
Electronic Publishing Policy and Support Branch
Communication Division
FAO
Viale delle Terme di Caracalla, 00153 Rome, Italy

alebo na E-mail: copyright@fao.org

© Animal Production Research Centre Nitra, 2012 (Slovak edition)

© FAO, 2007 (English edition)

Predhovor

V septembri 2007 prijalo medzinárodné spoločenstvo historicky prvý *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje*, ktorý obsahuje dvadsaťtri strategických priorit, majúcich za cieľ bojovať s eróziou genetickej diverzity hospodárskych zvierat a zabezpečiť udržateľné využitie živočíšnych genetických zdrojov. Realizácia *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* významne prispeje k dosiahnutiu Rozvojových cieľov tisícročia (Cieľ 1: Odstrániť extrémnu chudobu a hlad a Cieľ 7: Zaisťiť udržateľný rozvoj životného prostredia).

Globálny akčný plán je vyvrcholením úsilia, ktorého sa zúčastnilo 169 krajín sveta. Bol schválený na Medzinárodnej technickej konferencii o živočíšnych genetických zdrojoch, ktorá sa konala v Interlakene, Švajčiarsko, v dňoch 3. až 7.9.2007 (109 národných delegácií). Na tejto konferencii bolo schválené aj *Vyhlásenie o živočíšnych genetických zdrojoch z Interlakenu*, ktoré potvrdilo spoločnú a individuálnu zodpovednosť krajín za zachovanie, udržateľné využívanie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo; za globálnu potravinovú bezpečnosť; zlepšenie úrovne výživy ľudstva a rozvoj vidieka. Krajiny sa zaviazali, že umožnia lepší prístup k týmto zdrojom a zabezpečia spravodlivé a rovné zdieľanie prínosov z ich využívania.

Od predchádzajúcich generácií sme zdedili veľké bohatstvo a rozmanitosť živočíšnych genetických zdrojov. V celosvetovom meradle im musíme prejsť úctu podobne, ako to urobil Charles Darwin, keď v roku 1868 písal o „*úžasných schopnostiach a húževnatosti ľudí, ktorí po sebe zanechali trvalú pripomienku svojho úspechu v podobe súčasného stavu domestikovaných zvierat*“. Tieto zvieratá sprevádzajú ľudí v rozmanitých klimatických podmienkach a ekosystémoch, čím dokazujú nesmiernu adaptabilitu. V súčasnosti, keď čelíme požiadavkám vyplývajúcim z rastúceho počtu obyvateľstva, zmien v spotrebiteľskom dopyte, výzvam, ktoré prináša klimatická zmena a nové choroby, si musíme uvedomiť, že adaptabilita a potenciál domácich zvierat nám pomôžu čeliť neistej budúcnosti. Ak dovolíme, aby sa tieto zdroje stratili kvôli nečinnosti, nevážime si minulé ani budúce generácie. *Vyhlásenie o živočíšnych genetických zdrojoch z Interlakenu*, vyzýva k okamžitým krokom, ktoré zabránia, aby sa tak stalo a odporúča *Globálny akčný plán* ako účinný nástroj vyrovnania sa s touto výzvou.

Vlády musia ukázať trvalú politickú vôľu a mobilizovať zdroje, ktoré sú potrebné na to, aby sa *Globálny akčný plán* úspešne realizoval. Vyžaduje to širokú regionálnu a medzinárodnú spoluprácu. Organizácia Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo, ako aj ďalšie medzinárodné organizácie, jednotlivé krajiny, vedecká komunita, donori, občianske združenia a spoločenské organizácie, súkromný sektor; všetci majú v tomto procese dôležitú úlohu. Navyše pre podporu vlastníkov a chovateľov hospodárskych zvierat (predovšetkým v rozvojových krajinách), ktorí rozmanitosť živočíšnych genetických zdrojov udržiavajú a ktorí sú od týchto zdrojov závislí, existujú morálne i praktické imperatívy. Ak má byť *Globálny akčný plán* úspešný, úlohu a potreby týchto ľudí nemožno ignorovať.

Vyhlásenie o živočíšnych genetických zdrojoch z Interlakenu uznalo, že existujú medzery a slabé miesta vo vnútroštátnych a medzinárodných kapacitách pre inventarizáciu, monitorovanie, popis, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov, s ktorými sa treba prednostne vyrovnávať. Taktiež vyzvalo na mobilizáciu finančných zdrojov a dlhodobú podporu národných a medzinárodných programov pre živočíšne genetické zdroje.

Po historickom zlome, ktorý konferencia z Interlakenu znamenala, musíme udržať tempo a pohnúť sa vpred súčasne na viacerých frontoch. Predovšetkým v rozvojových krajinách sa musia posilniť technické kapacity, treba zriadiť alebo posilniť národné programy a politiky udržateľného využívania a rozvoja, zachovania a popisu živočíšnych genetických zdrojov. Fungujúci medzinárodný rámec pre živočíšne genetické zdroje musí byť postupne budovaný tak, aby zohľadnil špecifické rysy týchto zdrojov i reálne potreby chovateľov a vlastníkov hospodárskych zvierat.

Organizácia Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo prijala záväzok realizovať *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje*. Komisia pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo bola poverená riadiť túto prácu a monitorovať pokrok pri jeho realizácii.

Apelujem na medzinárodné spoločenstvo, aby spojilo sily, dohliadlo na svetové dedičstvo živočíšnych genetických zdrojov a zabezpečilo úspešnú realizáciu *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*.

Jacques Diouf
Director General

VYHLÁSENIE O ŽIVOČÍŠNYCH GENETICKÝCH ZDROJOCH Z INTERLAKENU	1
GLOBÁLNY AKČNÝ PLÁN PRE ŽIVOČÍŠNE GENETICKÉ ZDROJE	5
Časť I Z dôvodnenie Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje	7
<i>Ciele a stratégie Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje</i>	10
Časť II Strategické akčné priority	13
Oblasť strategických priorít 1	
Popis, inventarizácia a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík	14
Úvod	14
Dlhodobý cieľ	14
Strategická priorita 1 Inventarizovať a popisovať živočíšne genetické zdroje, monitorovať trendy a súvisiace riziká a stanoviť systémy včasného varovania a odozvy v jednotlivých krajinách	15
Strategická priorita 2 Rozvíjať medzinárodné technické štandardy a protokoly pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík	16
Oblasť strategických priorít 2	
Udržateľné využívanie a rozvoj	17
Úvod	17
Dlhodobý cieľ	18
Strategická priorita 3 Stanovovať a posilňovať národné politiky udržateľného využívania	18
Strategická priorita 4 Stanovovať rozvojové stratégie a programy pre národné plemená a druhy	18
Strategická priorita 5 Presadzovať a podporovať agro-ekosystémové prístupy k riadeniu živočíšnych genetických zdrojov	19
Strategická priorita 6 Podporovať pôvodné a miestne postupy a systémy chovu a súvisiace znalostné systémy dôležité pre zachovanie a udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov	20
Oblasť strategických priorít 3	
Zachovanie	21
Úvod	21
Dlhodobý cieľ	22
Strategická priorita 7 Stanovovať národné politiky zachovania	22
Strategická priorita 8 Zriadiť alebo posilňovať programy zachovania „in situ“	23
Strategická priorita 9 Zriadiť alebo posilňovať programy zachovania „ex situ“	23
Strategická priorita 10 Vypracovať a realizovať regionálne a globálne stratégie dlhodobého zachovania	24
Strategická priorita 11 Vypracovať prístupy a technické štandardy zachovania	25

Oblasť strategických priorit 4

Politiky, inštitúcie a budovanie kapacít	25
Úvod	25
Dlhodobý cieľ	27
Strategická priorita 12 Zriaďovať alebo posilňovať vnútroštátne inštitúcie, vrátane národných kontaktných bodov, pre plánovanie a realizáciu opatrení pre živočíšne genetické zdroje a rozvoj sektora živočíšnej výroby	27
Strategická priorita 13 Zriaďovať alebo posilňovať vnútroštátne vzdelávacie a výskumné inštitúcie	28
Strategická priorita 14 Posilňovať vnútroštátne personálne kapacity pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie	29
Strategická priorita 15 Budovať alebo posilňovať medzinárodné zdieľanie informácií, výskum a vzdelávanie	29
Strategická priorita 16 Posilňovať medzinárodnú spoluprácu pri budovaní kapacít v rozvojových krajinách a krajinách s transformujúcou sa ekonomikou nevyhnutných pre: <ul style="list-style-type: none"> • popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík; • udržateľné využívanie a rozvoj; a • zachovanie živočíšnych genetických zdrojov	30
Strategická priorita 17 Zriaďovať kontaktné body a posilňovať medzinárodné siete	30
Strategická priorita 18 Zvyšovať vnútroštátnu informovanosť o úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov	31
Strategická priorita 19 Zvyšovať regionálnu a medzinárodnú informovanosť o úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov	31
Strategická priorita 20 Skúmať a rozvíjať národné politiky a právne rámce pre živočíšne genetické zdroje	31
Strategická priorita 21 Skúmať a rozvíjať medzinárodné politiky a regulačné rámce pre živočíšne genetické zdroje	32
Strategická priorita 22 Koordinovať činnosť Komisie v oblasti politiky zameranej na živočíšne genetické zdroje s inými medzinárodnými fórami	33
Strategická priorita 23 Posilňovať úsilie o mobilizáciu zdrojov, vrátane finančných zdrojov pre zachovanie, udržateľné využívanie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov	33

Časť III Realizácia a financovanie *Globálneho akčného plánu* pre živočíšne genetické zdroje

35

Vyhlásenie o živočíšnych genetických zdrojoch z Interlakenu

- 1 Uznajúc zásadnú úlohu a hodnoty živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, predovšetkým pokiaľ ide o ich prínos pre zabezpečenie potravinovej bezpečnosti súčasných a budúcich generácií a uvedomujúc si hrozby, ktoré pre potravinovú bezpečnosť a udržateľný spôsob živobytia vidieckych spoločností predstavuje strata a erózia uvedených zdrojov; zišli sme sa my, zástupcovia 109 krajín, Európskeho spoločenstva a 42 organizácií v Interlakene vo Švajčiarsku na pozvanie Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo a švajčiarskej vlády na tejto prvej medzinárodnej technickej konferencii o živočíšnych genetických zdrojoch, vedomí si našej zodpovednosti a úloh, ktoré treba riešiť, ale s presvedčením a dôverou v to, že pokrok sa môže a dá dosiahnuť. Táto medzinárodná technická konferencia o živočíšnych genetických zdrojoch je významný príspevok k budovaniu účinného medzinárodného rámca pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo a svetovú potravinovú bezpečnosť.
- 2 Uznávame, že štáty majú suverénne práva na svoje živočíšne genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo.
- 3 Potvrdzujúc našu spoločnú a individuálnu zodpovednosť za zachovanie, udržateľné riadenie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, uznávame vzájomnú závislosť krajín, regiónov a ľudí v oblasti uvedených zdrojov.
- 4 Zaväzujeme sa dosiahnuť udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo. Rovnako sa zaväzujeme uľahčiť prístup k uvedeným zdrojom, k spravodlivému a rovnému zdieľaniu prínosov z ich využívania, v súlade s príslušnými medzinárodnými záväzkami a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Naším cieľom je zvýšiť svetovú potravinovú bezpečnosť, zlepšiť úroveň výživy ľudstva a prispieť k rozvoju vidieka.
- 5 Víťame *Správu o stave svetových živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo*, ktorá bola vypracovaná s príspevom jednotlivých krajín pod vedením Komisie FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo. Ide o prvé komplexné celosvetové vyhodnotenie stavu živočíšnych genetických zdrojov, ktoré je základom pre *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje*.
- 6 Uznávame, že existujúca rozmanitosť živočíšnych druhov nie je v najvyššej možnej miere využitá pre produkciu potravín, lepšiu výživu ľudí a ďalšie udržanie vidieckych spoločností, alebo pre účinnejšie systémy chovu. So znepokojením konštatujeme značný a pokračujúci úbytok plemien hospodárskych zvierat. Pokračujúca erózia a strata živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo by ohrozila snahu o dosiahnutie potravinovej bezpečnosti, zlepšenie úrovne výživy ľudstva a podporu rozvoja vidieka. Potvrdzujeme, že by mali zosilniť snahy o ďalšie zachovanie, rozvoj, zlepšenie a udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov.
- 7 Uznávame, že vzhľadom na znepokojujúcu mieru erózie živočíšnych genetických zdrojov by mali byť urýchlene prijaté opatrenia na zachovanie ohrozených plemien hospodárskych zvierat.

- 8 Uznávame potrebu podporiť, hlavne prostredníctvom výskumu, rozvoj poznania vedúceho k lepšiemu udržateľnému využívaniu, rozvoju a zachovaniu živočíšnych genetických zdrojov.
- 9 Uznávame, že genetické zdroje živočíšnych druhov, ktoré sú rozhodujúce pre potravinovú bezpečnosť, udržateľné živobytie a prosperitu ľudí, sú výsledkom prírodného výberu i cielenej selekcie generácií farmárov, pastierov a chovateľov na celom svete. Výsledkom je veľký počet plemien hospodárskych zvierat, ktoré znamenajú rozmanité prínosy pre ľudstvo i životné prostredie. Sme si vedomí toho, že všetky krajiny sa budú musieť zhostiť úlohy zachovať tieto zdroje ako základu pre ďalší rozvoj živočíšnej výroby, potravinovú bezpečnosť a zvyšovanie úrovne výživy obyvateľstva na vidieku i v mestách, i pre udržanie vidieckych spoločenstiev.
- 10 Berieme na vedomie, že udržanie diverzity živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo je nevyhnutné na to, aby mohli farmári, pastieri a chovatelia plniť súčasné i budúce požiadavky výroby vyplývajúce zo zmien životného prostredia, vrátane klimatickej zmeny; aby mohli zvýšiť odolnosť zvierat proti chorobám a parazitom a reagovať na zmeny spotrebiteľského dopytu po produktoch živočíšneho pôvodu. Rovnako uznávame vnútornú hodnotu biologickej rozmanitosti a environmentálny, sociálny, ekonomický, zdravotný, vedecký, vzdelávací, kultúrny a duchovný význam plemien hospodárskych zvierat a morálnu zodpovednosť za zaistenie toho, aby boli genetické zdroje k dispozícii pre budúce generácie.
- 11 Sme si vedomí toho, že dopyt po mäse, mlieku a iných živočíšnych produktoch dramaticky rastie. Udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo zásadne prispievajú k dosiahnutiu cieľov Rímskeho vyhlásenia o svetovej potravinovej bezpečnosti, Akčného plánu Svetového potravinového summitu i Rozvojových cieľov tisícročia, hlavne pokiaľ ide o Cieľ 1: Odstrániť extrémnu chudobu a hlad a Cieľ 7: Zaisťovať udržateľnosť životného prostredia. Udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo prispievajú k realizácii Agendy 21 a Dohovoru o biologickej diverzite.
- 12 Uznávame významný prínos, ktorý pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo mali a budú mať miestne a pôvodné spoločenstvá a farmári, pastieri a chovatelia zo všetkých regiónov sveta. Ďalej uznávame historicky významný prínos všetkých chovateľov, ktorí formovali živočíšne genetické zdroje tak, aby spĺňali potreby spoločnosti. Bolo to ich vlastníctvo a ich riadenie živočíšnych genetických zdrojov, ktoré mali pre túto oblasť významný prínos v minulosti. Je to ich vlastníctvo a ich riadenie, ktoré by mali byť zabezpečené aj pre budúci prospech spoločnosti. Potvrdzujeme, že títo ľudia by sa mali podieľať na spravodlivom a rovnom zdieľaní prínosov z využívania živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo. Potvrdzujeme, že pri dodržaní vnútroštátnych právnych predpisov je žiaduce rešpektovať, chrániť a zachovávať tradičné poznanie ako príspevok k udržateľnému živobytiu, a že je na vnútroštátnej úrovni nutné, aby sa rozhodovacích procesov ovplyvňujúcich udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov zúčastňovali všetky zainteresované subjekty.
- 13 Sme si vedomí toho, že budúci dopyt po produktoch živočíšneho pôvodu musí byť uspokojovaný v rámci udržateľného poľnohospodárstva a udržateľného rozvoja, čo bude vyžadovať integrované prístupy k hospodárskemu rozvoju a sledovaniu sociálnych, kultúrnych a environmentálnych cieľov. Chápeme, že je nevyhnutné prijať také prístupy k riadeniu, ktoré vhodne kombinujú tradičné a moderné znalosti a technológie a že je nutné uplatňovať agroekosystémový prístup a prax založenú na integrovaných postupoch riadenia prírodných zdrojov.

- 14 Berieme na vedomie, že vo vnútroštátnych a medzinárodných kapacitách pre inventarizáciu, monitorovanie, popis, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov existujú nedostatky a slabé miesta. Uznávame potrebu finančných zdrojov, dlhodobú podporu vnútroštátnych a medzinárodných programov pre živočíšne genetické zdroje, aby sa zvýšila svetová potravinová bezpečnosť a prispelo k udržateľnému rozvoju vidieka. Potvrďujeme, že je nevyhnutné revidovať inštitucionálne kapacity, riadiace štruktúry, programy a politiky, zisťovať nedostatky a riešiť ich posilňovaním vnútroštátnych kapacít, hlavne v rozvojových krajinách. V záujme posilnenia úsilia o riadenie živočíšnych genetických zdrojov a prekonanie nedostatkov a slabých miest vyzývame vlády, vedcov, farmárov, pastierov, chovateľov a spotrebiteľov k intenzívnejšiemu partnerstvu.
- 15 Uznávame, že prenos technológií pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov je nevyhnutný pre svetovú potravinovú bezpečnosť a uspokojenie potrieb rastúceho počtu obyvateľstva, pričom tento prenos by mal byť umožnený v súlade s príslušnými medzinárodnými záväzkami a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Uznávame, že udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo budú vyžadovať podporu a účasť zo strany farmárov, pastierov a chovateľov, miestnych a pôvodných spoločenstiev, organizácií a inštitúcií, súkromného sektora a občianskej spoločnosti. Uznávame, že je nutné na regionálnej a medzinárodnej úrovni presadzovať technickú a finančnú spoluprácu medzi krajinami, medzinárodnými i mimovládnyimi organizáciami a súkromným sektorom.
- 16 Na tejto prvej Medzinárodnej technickej konferencii o živočíšnych genetických zdrojoch sme prijali *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje*. Sme presvedčení o veľkej dôležitosti jeho začlenenia do vnútroštátnych politík, plánov a programov zameraných na biologickú diverzitu a poľnohospodárstvo a do vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej spolupráce. Tento *Globálny akčný plán* stanovuje komplexný rámec pre zdokonalenie riadenia živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, vrátane posilňovania politík, inštitúcií a budovania kapacít. Realizácia *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* prispeje k vytvoreniu synergií medzi prebiehajúcimi činnosťami a umožní čo najúčinnjšie využívať dostupné finančné a personálne zdroje. Väčšie úsilie je nutné vynaložiť na udržanie primeraných finančných zdrojov na podporu rozvojových krajín.
- 17 Berieme na vedomie, že zaistenie nových a ďalších zdrojov môže znamenať veľký rozdiel v schopnosti sveta riešiť udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo. Preto odporúčame prijať konkrétne kroky, ktoré zaistia primerané navýšenie finančných prostriedkov na podporu realizácie *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* v rozvojových krajinách a krajinách s transformujúcou sa ekonomikou.
- 18 Uznávame, že hlavná zodpovednosť za realizáciu *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* je na národných vládach. Zaväzujeme sa dodržať svoje záväzky a prijať nevyhnutné opatrenia na realizáciu *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* v súlade s našimi vnútroštátnymi kapacitami a zdrojmi. Vyzývame všetkých ľudí, spoločenstvá a organizácie, aby sa k nám v tomto spoločnom úsilí pripojili.
- 19 Berieme na vedomie nevyhnutnú úlohu Organizácie Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo pri podpore úsilia jednotlivých krajín o realizáciu *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*. Vyzývame Komisiu FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo, aby dohliadla, hodnotila a podávala správy o pokroku dosiahnutom pri realizácii *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*.

- 20 Ďakujeme švajčiarskej vláde za spoluusporiadanie Medzinárodnej technickej konferencie o živočíšnych genetických zdrojoch pre výživu a poľnohospodárstvo, jej vynikajúcu prípravu a veľkorysú pohostinnosť, ktorou prispela k úspechu konferencie.

Prijaté dňa 7. septembra 2007.

Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje

- 1 Živočíšne genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo¹ sú dôležitou súčasťou biologickej základne svetovej potravinovej bezpečnosti a prispievajú na živobytie viac než tisíc miliónov ľudí. Rozmanitá báza zdrojov má zásadný význam pre prežitie a prosperitu ľudstva a prispieva k odstráneniu hladu: Živočíšne genetické zdroje sú rozhodujúce pri prispôsobovaní sa meniacim sa sociálno-ekonomickým a environmentálnym podmienkam, vrátane klimatickej zmeny. Sú surovinou pre chovateľov zvierat a patria medzi najdôležitejšie vstupy poľnohospodárstva. Sú nevyhnutné pre udržateľnú poľnohospodársku produkciu. Pri správnom riadení nemusia byť nikdy vyčerpané, pretože neexistuje žiadna vnútorná nezlučiteľnosť medzi ich využívaním a zachovaním. Zachovanie, udržateľné využívanie a spravodlivé a rovné zdieľanie prospechu z ich využívania sú otázkou medzinárodného záujmu. *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* stanovuje dohodnutý medzinárodný rámec pre tento sektor prvýkrát v histórii. Presadzovanie širšieho využitia biologickej rozmanitosti môže prispieť k lepšiemu zdraviu a výžive ľudí a rozšíriť možnosti pre diverzifikáciu živobytia a tvorbu príjmov.

Príprava Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje

- 2 V roku 1990 Organizácia Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo iniciovala prípravu komplexného programu pre udržateľné riadenie živočíšnych genetických zdrojov na globálnej úrovni. V roku 1993 zahájila Globálnu stratégiu riadenia živočíšnych genetických zdrojov v poľnohospodárstve. Jej cieľom bolo koordinovať národné, regionálne a globálne snahy tak, aby domestikované zvieratá a produkty z nich výraznejšie prispeli k potravinovej bezpečnosti a rozvoju vidieka a aby sa znížila erózia živočíšnych genetických zdrojov.
- 3 Od roku 1997 medzivládna Komisia FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo dohliadala na proces prípravy *Správy o stave svetových živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo* na úrovni jednotlivých krajín. V roku 2001 Organizácia Spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo vyzvala všetky krajiny, aby predložili národné správy o stave a trendoch vývoja svojich živočíšnych genetických zdrojov, o aktuálnych a potenciálnych prínosoch hospodárskych zvierat pre výživu, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ako aj o vnútroštátnych kapacitách riadenia týchto zdrojov a aby predložili zoznam prioritných opatrení.
- 4 Národné správy ukázali, že rozmanitosť druhov a plemien hospodárskych zvierat má pre potravinovú bezpečnosť a rozvoj národov významný a nenahraditeľný prínos. Ukázali, že celkový potenciál živočíšnych genetických zdrojov nie je využitý a potvrdili, že závažná erózia genetickej diverzity pokračuje v rozvinutých i rozvojových krajinách.
- 5 Táto erózia má rôzne príčiny: zmeny v systémoch chovu, mechanizáciu, úbytok pasienkov, prírodné katastrofy, výskyt chorôb, nevhodné chovateľské postupy a metódy, nevhodné zavádzanie exotických plemien, strata istoty chovateľov z hľadiska držby pôdy a prístupu k ostatným prírodným zdrojom, meniace sa kultúrne zvyklosti,

¹ Medzinárodná technická konferencia použila pre účely svojich rokovaní nasledujúcu terminológiu.

V celom *Globálnom akčnom pláne pre živočíšne genetické zdroje* sa pojem *živočíšne genetické zdroje* špecificky vzťahuje na živočíšne genetické zdroje využívané alebo potenciálne využiteľné pre výživu a poľnohospodárstvo. Pojem *hospodárske zvieratá* použitý v tomto dokumente zahŕňa všetky domestikované zvieratá využívané pre výživu a poľnohospodárstvo. Zahŕňa preto tie živočíšne druhy vtákov a cicavcov, ktoré prispievajú k výžive a poľnohospodárstvu. Konferencia požiadala FAO, aby tieto pracovné definície ďalej zdokonaľovala.

erózia existujúcich inštitúcií a spoločenských vzťahov, vplyv zvyšujúceho sa počtu obyvateľstva a urbanizácie, nehodnotenie dopadu postupov z hľadiska udržateľnosti, nerozvíjanie vhodných politík a hospodárskych opatrení. Erózia živočíšnych genetických zdrojov ohrozuje schopnosť farmárov a chovateľov hospodárskych zvierat reagovať na zmeny životného prostredia a sociálno-ekonomické zmeny, vrátane meniacich sa stravovacích návykov a preferencií spotrebiteľov.

Štruktúra a organizácia Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje

- 6 *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* obsahuje tri časti: Zdôvodnenie *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*; Strategické akčné priority; Realizáciu a financovanie.

Zdôvodnenie *Globálneho akčného plánu* pre živočíšne genetické zdroje

---

- 7 *Strategické akčné priority* uvedené v tomto *Globálnom akčnom pláne pre živočíšne genetické zdroje* navrhujú konkrétne opatrenia pre zastavenie súčasných trendov erózie a nedostatočného využívania živočíšnych genetických zdrojov. Realizácia *strategických akčných priorít* významným spôsobom prispeje k medzinárodným snahám podporiť potravinovú bezpečnosť a udržateľný rozvoj a zmierniť chudobu v súlade s Rozvojovými cieľmi tisícročia a ostatnými medzinárodnými záväzkami.
- 8 Prvýkrát v histórii uviedla *Správa o stave živočíšnych genetických zdrojov vo svete* komplexné globálne zhodnotenie úloh, hodnôt a stavu živočíšnych genetických zdrojov, ktoré zdôrazňujú dôležitosť sektora živočíšnej výroby v rámci poľnohospodárstva. Špecifické *strategické akčné priority* pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo obsiahnuté v tomto *Globálnom akčnom pláne pre živočíšne genetické zdroje* sú zdôvodnené vzhľadom na ich veľký význam pre globálnu potravinovú bezpečnosť a špecifické charakteristiky ich biologickej rozmanitosti ako neoddeliteľnej súčasti poľnohospodárskych ekosystémov.
- 9 Genetická rozmanitosť hospodárskych zvierat a možnosti jej využitia sú obvykle posudzované z hľadiska plemien. „Plemeno“ je pojem skôr kultúrny než fyzický a význam tohto pojmu sa v jednotlivých krajinách líši. V dôsledku toho je popis na genetickej úrovni veľmi ťažký. Pre účely udržateľného riadenia treba rozmanitosť posudzovať a chápať na úrovni živočíšnych druhov, medzi plemenami a v rámci plemien.
- 10 Medzi kľúčové znaky živočíšnych genetických zdrojov patria:
  - Rozmanitosť živočíšnych genetických zdrojov je dôležitá pre uspokojenie základných ľudských potrieb súvisiacich so zaistením potravy a živobytia. K zaisteniu ľudských potrieb prispievajú tým, že poskytujú mäso, mlieko a mliečne výrobky, vajcia, vlákna, odevy, zdroje pre dočasné a trvalé príbytky, hnojivo a palivo, ťažnú silu, pomoc pri love a obchodovateľné tovary. Genetická rozmanitosť definuje nielen produkčné a funkčné vlastnosti plemien hospodárskych zvierat, ale i schopnosť prispôbiť sa rôznym prostrediam (vrátane dostupnosti krmiva a vody), klimatickým podmienkam, škodcom a chorobám. Rozmanitosť živočíšnych genetických zdrojov je kľúčová pre hospodársky rozvoj predovšetkým rozvojových krajín. Asi 70 percent chudobných ľudí sveta závisí od hospodárskych zvierat ako dôležitej zložky živobytia. Rozmanitosť týchto zdrojov a následná prispôbivosť plemien a druhov hospodárskych zvierat extrémnym podmienkam sucha, vlhka, chladu a tepla, umožňujú ľuďom prežiť aj v mnohých nehostinných oblastiach sveta, od arktických a horských oblastí po extrémne horúce a suché oblasti, kde sa nedá spoliehať výhradne na pestovanie plodín.
  - Za 12 000 rokov od domestikácie prvých druhov hospodárskych zvierat vyvinuli farmári a pastieri v rôznych prostrediach viac než 7 000 domestikovaných plemien zvierat. Tieto plemená teraz predstavujú jedinečné kombinácie génov. Všetky živočíšne genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo sú výsledkom ľudských zásahov: od začiatku poľnohospodárstva ich pastieri a farmári vedome selektovali a zdokonaľovali. Tieto zdroje sa vyvíjali spoločne s ekonomikami, kultúrami, systémami poznania a spoločnosťami. Na rozdiel od väčšiny biologickej rozmanitosti vo voľnej prírode vyžadujú domestikované živočíšne zdroje zo strany

ľudí trvalé aktívne riadenie, ktoré je citlivé k ich jedinečnej povahe.

- Z hľadiska obrovského potenciálneho prínosu k zmierňovaniu hladu a chudoby a k udržateľnému rozvoju sú živočíšne genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo nedostatočne chránené a nedostatočne využívané.
- Väčšina krajín je z hľadiska živočíšnych genetických zdrojov navzájom závislá. Gény, genotypy a populácie hospodárskych zvierat sa od pradávna šíрили po celej planéte šírením poľnohospodárstva aj preto, že hospodárske zvieratá mali významnú úlohu pri premiestňovaní sa ľudí. V mnohých regiónoch boli zvieratá dopravným prostriedkom a predmetom obchodu. Živočíšne genetické zdroje bez prerušenia rozvíjali pastieri a farmári v historických centrách domestikácie i mimo nich. Navyše za posledných 500 rokov dochádzalo k systematickej výmene živočíšnych genetických zdrojov medzi svetadielmi a cez oceány, čo túto vzájomnú závislosť prehĺbilo. Z globálneho hľadiska väčšina potravinových a poľnohospodárskych systémov na celom svete závisí od hospodárskych zvierat, ktoré boli pôvodne domestikované inde a od plemien, ktoré sa vyvinuli v iných krajinách a regiónoch. Tieto jedinečné znaky domestikovaných zvierat treba vziať do úvahy pri zaisťovaní spravodlivého a rovného zdieľania prínosov z nich pochádzajúcich a pri príprave budúcich politik a regulačných opatrení.
- V súčasnosti zachovávajú väčšinu živočíšnych genetických zdrojov farmári, pastieri a ich spoločenstvá ako neoddeliteľnú súčasť poľnohospodárskych ekosystémov, ekonomík a kultúr. Domestikované zvieratá majú často kľúčovú úlohu v mýtoch, kultúrach, náboženstvách, tradíciách a spoločenských zvykoch. Okrem samotných zvierat majú popri výživovej funkcii v mnohých spoločnostiach potraviny živočíšneho pôvodu významné sociálno-ekonomické a kultúrne funkcie.
- Významnú sociálnu, kultúrnu a štrukturálnu úlohu majú hospodárske zvieratá v pôvodných a miestnych spoločenstvách i dnes: kultúrny význam zvierat je často kľúčovým predpokladom pre zachovanie „in situ“. Uznáva sa dôležitá úloha chovateľov, pastierov a miestnych spoločenstiev pri využívaní a rozvoji živočíšnych genetických zdrojov. V niektorých krajinách majú chovatelia hospodárskych zvierat na tieto zdroje špecifické práva v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo tradičnými právami.
- Domestikované plemená zvierat zaisťujú kľúčové funkcie v agrosystémoch, napríklad kolobeh živín, šírenie semien a zachovanie prírodných stanovišť. Živočíšne genetické zdroje a systémy chovu sú neoddeliteľnou súčasťou ekosystémov a produktívnej krajiny na celom svete. Pastieri jednotlivé ekosystémy prepájajú sezónnymi presunmi stád. Výrobné systémy založené na pôde, tvorené obidvomi, aj rastlinnými aj živočíšnymi zložkami, potrebujú spoločné riadenie rôznych zložiek biologickej diverzity, vrátane riadenia pôd, plodín, lúk a pasienkov, krmných plodín a voľne žijúcich živočíchov.
- Rozsah a mieru úbytku živočíšnych genetických zdrojov je ťažké odhadnúť, i napriek tomu, že výsledkom spracovania národných správ ako zdroja poznania pre *Správu o stave živočíšnych genetických zdrojov vo svete* je obraz o živočíšnych genetických zdrojoch jasnejší. Nedostatok informácií brzdí rozhodovanie o tom, čo treba zachovať a rozvinúť a ako najlepšie využiť obmedzené prostriedky, ktoré sú k dispozícii na ochranu živočíšnych genetických zdrojov. Základné hodnoty na meranie zmeny sú nejasné a metodiky pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov vývoja neboli harmonizované tak, aby bolo možné stanoviť všeobecné pokyny. Existujú signály, že mnoho plemien zaniklo a mnoho ďalších zanikne, pokiaľ krajiny nezačnú okamžite realizovať ochranné opatrenia. Akokoľvek niektoré národy uznávajú nevyhnutnosť zachovania svojich živočíšnych genetických zdrojov, globálna odozva bola doteraz sporadická a nedostatočná. Doteraz neboli

dostatočne popísané mnohé miestne plemená, obzvlášť plemená, ktoré chovajú chudobní farmári v náročných prostrediach rozvojových krajín. Tieto populácie zvierat pravdepodobne disponujú mnohými cennými adaptatívnymi vlastnosťami a pokiaľ zaniknú skôr, než tieto vlastnosti plne pochopíme, môžu sa navždy stratiť značné hodnoty.

- Tradičné výrobné systémy vyžadovali zvieratá, ktoré sa využívali na rôzne účely, a ktoré, aj keď sú menej produktívne než vysokoprodukčné plemená, môžu disponovať mnohými cennými funkčnými vlastnosťami. Moderné poľnohospodárstvo vyvinulo špecializované plemená a optimalizovalo konkrétne produkčné vlastnosti. Moderní chovatelia dosiahli významný rast produktivity v systémoch chovu s vysokými externými vstupmi. V súčasnosti hospodárske zvieratá v rozvojových krajinách prispievajú k hrubej poľnohospodárskej domácej produkcii cca 30 %, s plánovaným nárastom na 39 % do roku 2030. Iba 14 z viac než 30 domestikovaných druhov cicavcov a vtákov poskytuje 90 % potravín živočíšneho pôvodu. Päť hlavných druhov hospodárskych zvierat – dobytok, ovce, kozy, ošípané a kury – zaisťujú väčšinu produkcie potravín, v rámci nich stále väčší podiel z celkovej produkcie pripadá na malý počet medzinárodných cezhraničných plemien². Tento proces vedie k zužovaniu genetickej bázy, pretože počet plemien i druhov hospodárskych zvierat sa v odozve na tlak trhových síl znižuje. Pri komerčných plemenách je silný selekčný tlak na zužovanie genetickej bázy, čo predstavuje potenciálne riziko pre súčasnú a budúcu potravinovú bezpečnosť. Šľachtiteľské programy a politiky by mali zahrňovať zohľadnenie širokej genetickej variability v rámci populácií a plemien, nevyhnutnej pre rozvoj živočíšnej výroby schopnej plniť budúce úlohy. Dlhodobá udržateľnosť selekčných programov vyžaduje pravidelné posudzovanie genetických zmien a úpravy selekčných cieľov.
  - Tvorcovia politik v mnohých krajinách, i v medzinárodnom meradle, sú si zriedkavo vedomí rozmanitých a významných prínosov živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo a prípadných tradičných práv chovateľov hospodárskych zvierat. Udržateľné využívanie a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov nebolo a stále nie je dostatočnou prioritou poľnohospodárskej, environmentálnej a obchodnej politiky. Dôsledkom sú nedostatočné investície do základného inštitucionálneho rozvoja a budovania kapacít.
  - Riadenie živočíšnych genetických zdrojov je zložitá úloha, pretože je nutné riešiť otázky týkajúce sa zdrojov samotných (napríklad selekcia alebo zachovanie plemien), ako aj otázky medziodborové (napríklad veterinárne opatrenia, rozvojové a obchodné normy a riadenie životného prostredia). Okrem toho na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni zodpovednosť zdieľajú viaceré sektory a inštitúcie.
- 11 Strategicky plánované intervencie sú pre zachovanie, využitie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov nevyhnutné. Krajiny však čelia zložitým problémom, keď hľadajú spôsob, ako najlepšie formulovať príslušné vnútroštátne a medzinárodné politiky. Preto je kľúčovým prvkom *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* rozšírenie kapacít na všetkých úrovniach. *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* chce podporovať pragmatické, systematické a účinné prístupy, ktoré budú harmonicky riešiť rozvoj inštitúcií, ľudské zdroje, rámce spolupráce a mobilizáciu zdrojov.
- 12 Činnosti týkajúce sa zachovania „in situ“, zachovania „ex situ“ a využívania živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo boli doteraz

² FAO prepojila populácie plemien, ktoré môžu prináležať k spoločnému genofondu, a preto ich možno považovať za to isté plemeno. Tieto plemená boli označené pojmom „cezhraničné plemená“. Regionálne cezhraničné plemená sa chovajú v niekoľkých krajinách jedného regiónu a medzinárodné cezhraničné plemená sa chovajú vo viac než jednom regióne sveta. Zámerom je, aby užívanie termínu „cezhraničné plemená“ nepoškodzovalo suverénne práva krajín v rámci ich vnútroštátnych jurisdikcií.

realizované väčšinou bez vhodného prepojenia a koordinácie: *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* chce túto situáciu zlepšiť. Istá strata miestnych plemien je nevyhnutná vzhľadom na prebiehajúce zmeny v produkčných systémoch rozvinutých a rozvojových krajín a v obmedzenej dostupnosti zdrojov pre ochranu. Ak však dovolíme, aby išlo o náhodný a nekontrolovaný proces, znamená to prijať nevyhodnotenú, ale potenciálne dôležité riziko straty zdrojov výnimočnej dlhodobej hodnoty. Krajiny a medzinárodné spoločenstvo by si mali byť vedomé strát, ktoré by pravdepodobne nastali, a mali by spolu rokovať a dohodnúť sa na tom, aké straty sú pripravené akceptovať a aké investície sú nutné na udržanie a zachovanie rozhodujúcej genetickej rozmanitosti živočíšnych genetických zdrojov. Medzinárodná výskumná komunita by mala v podmienkach neúplných informácií poskytnúť vedecké podklady pre strategické rozhodnutia.

- 13 Vo väčšine krajín sú finančné a ľudské zdroje pre túto prácu nedostatočné a neefektívne. Navyše sa kapacity a činnosti krajín a regiónov pre riadenie živočíšnych genetických zdrojov nachádzajú na rôznom stupni rozvoja. *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* poskytne medzinárodným spoločenstvám dohodnutý rámec pre podporu a zvýšenie celkovej účinnosti vnútroštátnych, regionálnych a globálnych snáh o udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov, ako aj pre podporu mobilizácie zdrojov, vrátane primeraných finančných zdrojov.

Ciele a stratégie Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje

- 14 *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* je navrhnutý ako pracovný plán, s počiatočným časovým rozpätím desať rokov, s ustanoveniami o udržateľnom využívaní, rozvoji a zachovaní živočíšnych genetických zdrojov na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni.
- 15 Hlavné ciele *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* sú:
- presadzovať udržateľné využívanie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov pre potravinovú bezpečnosť, udržateľné poľnohospodárstvo a prosperitu ľudí vo všetkých krajinách;
  - zaistiť zachovanie rozmanitosti dôležitých živočíšnych genetických zdrojov pre súčasné a budúce generácie a zastaviť náhodné straty týchto kľúčových zdrojov;
  - presadzovať spravodlivé a rovné zdieľanie prínosov z využívania živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo a uznať úlohu tradičného poznania, inovácií a postupov významných pre zachovanie živočíšnych genetických zdrojov a ich udržateľné využívanie; v prípade potreby zavádzať účinné politiky a legislatívne opatrenia;
  - v rámci vnútroštátneho práva vyhovieť individuálnym i kolektívnym potrebám pastierov a farmárov, aby neboli diskriminovaní v prístupe ku genetickému materiálu, informáciám, technológiám, finančným zdrojom, výsledkom výskumu, systémom uvádzania na trh a k prírodným zdrojom, aby mohli ďalej riadiť a zlepšovať živočíšne genetické zdroje a mali prospech z hospodárskeho rozvoja;
  - presadzovať agroekosystémové prístupy pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov;
  - pomáhať krajinám a inštitúciám zodpovedným za riadenie živočíšnych genetických zdrojov stanovovať, realizovať a pravidelne revidovať národné priority pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov;
  - posilniť národné programy a zvýšiť inštitucionálne zabezpečenie – hlavne v rozvojových krajinách a v krajinách s transformujúcou sa ekonomikou –

a rozvíjať príslušné regionálne a medzinárodné programy; tieto programy by mali zahŕňať vzdelávanie, výskum a odbornú prípravu pre také činnosti, ako sú popis, inventarizácia, monitorovanie trendov, zachovanie, rozvoj a udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov;

- presadzovať činnosti zamerané na zvyšovanie verejnej informovanosti a upozorňovanie dotknutých vlád a medzinárodných organizácií na potreby udržateľného využívania a zachovania živočíšnych genetických zdrojov.
- 16 *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* vychádza z predpokladu, že štáty sú v oblasti živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo v podstate vzájomne závislé a že je nevyhnutná široká medzinárodná spolupráca. V tejto súvislosti bol *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* vypracovaný na základe týchto parametrov a podmienok:
- rozmanitosť živočíšnych genetických zdrojov zaisťuje schopnosť sektora živočíšnej výroby prispôbiť sa meniacim sa nárokom trhu a podmienkam životného prostredia, vrátane klimatickej zmeny a nových chorôb. Farmári a pastieri potrebujú také plemená zvierat, ktoré sú prispôbené miestnym potrebám a zaisťujú zamestnanosť vo vidieckych spoločenstvách, sú odolné proti mnohým biotickým a abiotickým faktorom, vrátane extrémnych klimatických podmienok, obmedzenej dostupnosti krmív, parazitom a pod. Navyše, v období neúrody sú hospodárske zvieratá priamy zdroj potravín
  - vzhľadom na vzájomnú závislosť znižuje zachovanie širokej rozmanitosti živočíšnych genetických zdrojov v krajinách celého sveta riziká v globálnom meradle a posilňuje svetovú potravinovú bezpečnosť;
  - základný popis a inventarizácia živočíšnych genetických zdrojov a rutinné monitorovanie populácií z hľadiska variability sú dôležité pre tvorbu stratégií a programov zlepšovania plemien, pre programy zachovania a eventuálne plány na ochranu ohrozených cenných zdrojov v prípade mimoriadnych udalostí;
  - identifikácia zvierat a evidencia úžitkovosti sú nevyhnutné pre trvalý rozvoj živočíšnych genetických zdrojov. Pri tejto snahe majú zásadnú úlohu verejní a súkromní chovatelia, chovateľské organizácie a dopyt trhu. V mnohých krajinách sa s výnimkou niektorých plemien v tomto zmysle urobilo len veľmi málo;
  - zachovanie a udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov vyžaduje kombinovaný prístup a obe stratégie zachovania: „in situ“ i „ex situ“. Stále viac sa uznáva, že v dôsledku súčasnej rýchlej erózie živočíšnych genetických zdrojov je nutné v blízkej budúcnosti zaviesť účinné a nákladovo efektívne stratégie zachovania „ex situ“, ktoré by doplnili stratégie zachovania „in situ“. Holistický plánovací prístup k stratégiám zachovania a využívania musí na to, aby sa dosiahol maximálny a udržateľný účinok, hľadať strategické priority na úrovni poľnohospodárskych podnikov, spoločenstiev, chovateľských organizácií; na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni;
  - pastieri, farmári a chovatelia, jednotlivo i kolektívne, pôvodné i miestne spoločenstvá majú kľúčovú úlohu pri zachovaní a rozvoji živočíšnych genetických zdrojov formou „in situ“. Je dôležité lepšie pochopiť a podporiť ich úlohu v kontexte rýchlych hospodárskych a sociálnych zmien, aby ich funkcia v riadení „in situ“ bola účinná a aby mali spravodlivý a rovný podiel z prínosov z využívania týchto zdrojov. Pri zhostení sa tejto úlohy môžu byť chovateľom hospodárskych zvierat a ich spoločenstvám nápomocné rôzne subjekty: výskumní pracovníci, poradenské agentúry, súkromný sektor, mimovládne organizácie a miestne družstvá;

- rôzne plemená zvierat majú dôležitú úlohu v ekosystémoch konkrétnych krajinných prostredí, predovšetkým v pasienkových ekosystémoch, čo často motivuje ich zachovanie „in situ“. Tieto produktívne väzby medzi plemenami a krajinou treba udržiavať a lepšie riadiť prostredníctvom vhodných politík a stratégií využitia pôdy. Ochranu potrebujú i divo žijúce druhy, ktoré sú príbuzné domestikovaným živočíšnym druhom a voľne žijúce plemená;
- účinné riadenie živočíšnych genetických zdrojov na všetkých úrovniach závisí od začlenenia a vedomej účasti všetkých zúčastnených subjektov. Nevyhnutne sú potrebné vhodné formy účasti, zaisťujúce rešpektovanie a vyváženie záujmov rôznych zúčastnených subjektov.

- 17 Strategické akčné priority zahŕňajú tieto štyri oblasti strategických priorít:

Oblasť strategických priorít 1: Popis, inventarizácia a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík

Opatrenia zaisťujú konzistentný, účinný a efektívny prístup ku klasifikácii živočíšnych genetických zdrojov a posudzovanie trendov a rizík pre živočíšne genetické zdroje.

Oblasť strategických priorít 2: Udržateľné využívanie a rozvoj

Opatrenia majú zaisťiť udržateľnosť systémov chovu so zameraním na potravinovú bezpečnosť a rozvoj vidieka.

Oblasť strategických priorít 3: Zachovanie

Opatrenia sa zameriavajú na kroky nevyhnutné na zachovanie genetickej rozmanitosti a integrity v prospech súčasných a budúcich generácií.

Oblasť strategických priorít 4: Politiky, inštitúcie a budovanie kapacít

Opatrenia sa priamo zameriavajú na kľúčové otázky praktickej realizácie prostredníctvom konzistentného a synergického rozvoja potrebných inštitúcií a kapacít.

- 18 Význam každej oblasti strategických priorít a súvisiace opatrenia sa môžu v jednotlivých krajinách a regiónoch značne líšiť. Relatívna váha bude závisieť od samotných zdrojov (druhy a plemená hospodárskych zvierat), príslušných systémov chovu a životného prostredia, existujúcich inštitúcií (pre riadenie) a prebiehajúcich programov riadenia živočíšnych genetických zdrojov.
- 19 Každá oblasť strategických priorít je uvedená rovnako:
- *úvod* vymedzuje potreby, ktoré v príslušnej oblasti existujú, pri ich vymedzení sa vychádzalo z národných správ a ostatných informácií získaných v prípravnom procese;
  - *dlhodobý cieľ* stanovuje konkrétny výsledok, ktorý sa má realizáciou navrhovaných opatrení dosiahnuť. Pri realizácii *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* môžu byť stanovené merateľné a časovo vymedzené ciele, ktoré medzinárodnému spoločenstvu pomôžu hodnotiť pokrok a úspechy.
- 20 Každá oblasť strategických priorít predstavuje súbor strategických priorít. Pre každú strategickú prioritu sú navrhnuté:
- *zdôvodnenia*, ktoré vychádzajú zo zistení prípravného procesu a uvádzajú dôvody, prečo je oblasť prioritou;
  - jednotlivé *opatrenia* navrhujú logické kroky pre dosiahnutie požadovaných výsledkov alebo zlepšenie súčasného stavu.
- 21 Niektoré opatrenia vyžadujú účasť konkrétnych inštitúcií alebo správnych celkov. Tie nie sú v texte vždy uvedené menovite. Chýbajúci odkaz na týchto kľúčových partnerov neznamena ich vylúčenie.

Oblasť strategických priorit 1

Popis, inventarizácia a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík

Úvod

- 22 Stav popisovania, inventarizácie a monitorovania trendov a súvisiacich rizík sa v jednotlivých krajinách značne líši. Niektoré krajiny nemajú údaje a informačné systémy pre živočíšne genetické zdroje, iné krajiny majú systémy, ktoré vyžadujú značné zlepšenie. To komplikuje a brzdí globálne monitorovanie trendov a súvisiacich rizík.
- 23 Pochopenie rozmanitosti, rozmiestnenia, základných znakov, úžitkovosti a súčasného stavu živočíšnych genetických zdrojov každej krajiny je nevyhnutné pre ich účinné a udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie. Úplné vnútroštátne inventarizácie podporené periodickým monitorovaním trendov a súvisiacich rizík sú základnou požiadavkou na efektívne riadenie živočíšnych genetických zdrojov. Bez týchto informácií sa môže početnosť niektorých populácií plemien znižovať, prípadne plemená môžu spolu s jedinečnými znakmi, ktoré ich charakterizujú, zaniknúť ešte skôr než bude uznaná ich hodnota a budú prijaté opatrenia pre ich zachovanie.
- 24 Správne pochopenie vlastností plemien pomôže pri rozhodovaní o vývoji živočíšnej výroby a o šľachtiteľských programoch. Informácie z inventarizácie, monitorovania trendov a súvisiacich rizík tvorcovia politiky potrebujú na stanovenie činností v oblasti zachovania, zatiaľ čo popisné charakteristiky umožnia farmárom rozhodnúť, ktoré plemeno majú pri prevažujúcich podmienkach chovu použiť. Pre strategické plánovanie je nutná porovnávací analýza úžitkovosti pôvodných a exotických plemien – z hľadiska produkčných i funkčných vlastností. Pokiaľ táto analýza neexistuje, môže dôjsť k zanedbaniu rozvoja miestnych plemien v prospech zavádzania importovanej zárodočnej plazmy alebo nekritickej kríženiu, ktoré má za následok eróziu miestnych plemien.
- 25 Veľký problém pri svetovej inventarizácii plemien hospodárskych zvierat vyplýva zo skutočnosti, že väčšina populácií nezodpovedá chápaniu plemena v tom zmysle, že ich tvoria jedince so zápisom v plemennej knihe a nie sú čistými plemenami v zmysle identifikovateľných a stálych znakov, ale sú výsledkom viacnásobného kríženia plemien rôzneho pôvodu. Je nutný ďalší výskum, ktorý navrhne optimálny prístup k týmto zmiešaným populáciám bez jednoznačného popisu v súpisoch.
- 26 Existuje jasná potreba interoperabilných databázových a informačných systémov, štandardov a protokolov, ktoré by uľahčili zdieľanie údajov a informácií o stave plemien medzi jednotlivými krajinami a regiónmi. Tieto systémy sú potrebné pre globálne vysvetlenie stavu plemien a pomáhajú pri stanovovaní priorit zachovania na nadnárodnej úrovni. V mnohých regiónoch bráni spoločnému vývoju cezhraničných plemien nedostatok údajov o plemenách a z toho vyplývajúce nedostatočné poznanie stavu, v akom sa nachádzajú, prípadne spoločnému vývoju bránia prekážky efektívneho zdieľania údajov a informácií v rámci krajín a medzi nimi.

Dlhodobý cieľ

Lepšie pochopenie stavu, trendov a súvisiacich rizík a popísanie všetkých aspektov a zložiek živočíšnych genetických zdrojov, ktoré uľahčia a umožnia rozhodovanie pre ich udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie.

Strategická priorita 1 **Inventarizovať a popisovať živočíšne genetické zdroje, monitorovať trendy a súvisiace riziká a stanoviť systémy včasného varovania a odozvy v jednotlivých krajinách**

Zdôvodnenie

Genetická erózia je národný a medzinárodný problém, mnoho plemien hospodárskych zvierat je ohrozených zánikom. *Správa o stave živočíšnych genetických zdrojov vo svete* poskytuje prvý globálny prehľad rozmanitosti, stavu a trendov živočíšnych genetických zdrojov a kapacít pre riadenie týchto zdrojov na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni. Vnútroštátne databázové a informačné systémy pre živočíšne genetické zdroje sú často nedostatočne rozvinuté.

Inventarizácia, monitorovanie trendov a súvisiacich rizík a popis plemien by mali fungovať tak, aby umožnili stanoviť priority pre zachovanie plemien a strategické šľachtiteľské programy. V niektorých prípadoch – napríklad pri ozbrojených konfliktoch, vypuknutí epidémií, v obdobiach sucha a iných mimoriadnych udalostiach postihujúcich životné prostredie – môžu byť živočíšne genetické zdroje ohrozené náhle a čas na odozvu môže byť krátky. Monitorovanie rizík na úrovni krajín pomôže pri budovaní systémov včasného varovania a mechanizmov odozvy na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni.

Opatrenia

- 1 Uskutočniť alebo dokončiť inventarizáciu miest výskytu, stavu populácií, trendov a charakteristických znakov živočíšnych genetických zdrojov
- 2 Rozšíriť popis živočíšnych genetických zdrojov a monitorovanie trendov a rizík týkajúcich sa týchto zdrojov.
- 3 Podporovať zriaďovanie inštitucionálnej zodpovednosti a infraštruktúry pre monitorovanie trendov živočíšnych genetických zdrojov (napríklad veľkosti a genetickej diverzity populácie), vrátane systémov identifikácie, registrácie a evidencie pôvodu.
- 4 Presadzovať prístupy aktívnej účasti na popisovaní, inventarizácii a monitorovaní trendov a súvisiacich rizík, ktoré podporujú spoluprácu všetkých zúčastnených subjektov, vrátane chovateľov hospodárskych zvierat a výskumných pracovníkov.
- 5 Rozvíjať medzinárodnú spoluprácu medzi krajinami, ktoré zdieľajú cezhraničné plemená a podobné systémy chovu, s cieľom monitorovať trendy a súvisiace riziká, robiť inventarizáciu a popis.
- 6 Posilňovať globálne a regionálne informačné systémy a siete pre inventarizáciu, monitorovanie a popis. Medzi inými by mal byť posilnený DAD-IS ako Globálna databáza živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, aby sa mohli získať, posudzovať a zhromažďovať informácie z vnútroštátnych databáz a monitorovacích systémov a aby bolo možné tieto informácie šíriť ďalej, s upozornením na hrozby a potreby.
- 7 Zriaďovať nové alebo posilňovať existujúce systémy včasného varovania a odozvy cez ďalšie rozvíjanie vnútroštátnych, regionálnych a globálnych mechanizmov monitorovania rizík a začlenenia kritérií pre včasné varovanie do existujúcich databáz.

Strategická priorita 2 **Rozvíjať medzinárodné technické štandardy a protokoly pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík**

Zdôvodnenie

Aby bolo možné monitorovať trendy a riziká pre živočíšne genetické zdroje na regionálnej a globálnej úrovni, hlavne pokiaľ ide o cezhraničné populácie, aby bolo možné stanoviť a revidovať priority zachovania a aby bolo možné určiť kľúčové genetické zdroje pre strategické šľachtenie takýchto populácií, je vzájomná porovnateľnosť údajov nevyhnutná. To vyžaduje rozvoj a využívanie štandardizovaných metód a protokolov popisovania, inventarizácie a monitorovania trendov a súvisiacich rizík, čo na príslušných medzinárodných fórach umožní koordinované vnútroštátne vykazovanie. Treba tiež spolupracovať pri výskume zabezpečujúcom popis plemien, zvýšiť koordináciu existujúceho výskumu a zlepšiť šírenie výsledkov štúdií popisujúcich genetické zdroje. Vývoj medzinárodných štandardov popisovania, inventarizácie a monitorovania živočíšnych genetických zdrojov by mal vziať do úvahy príslušné existujúce procesy.

Opatrenia

- 1 Dosiagnuť dohodu o spoločnom súbore minimálnych kritérií a ukazovateľov hodnotenia genetickej rozmanitosti hospodárskych zvierat, vrátane prostriedkov pre hodnotenie stavu ohrozenia a metód pre posúdenie environmentálnych, sociálno-ekonomických a kultúrnych faktorov spojených s riadením živočíšnych genetických zdrojov.
- 2 Vypracovať technické štandardy a protokoly pre fenotypové a molekulárne popisy, vrátane metód pre posudzovanie kvantitatívnych a kvalitatívnych produkčných vlastností, využívania živín, funkčných vlastností a ekonomického hodnotenia. To umožní posúdenie porovnateľnej úžitkovosti plemien v rôznych produkčných prostrediach.
- 3 Vypracovať protokoly pre monitorovanie trendov a súvisiacich rizík a popis miestnych plemien riadených pôvodnými a miestnymi spoločenstvami a chovateľmi hospodárskych zvierat.
- 4 Posilňovať výskum a rozvoj metód popisovania, oceňovania, hodnotenia a porovnávania plemien. Vypracovať protokoly interoperability informačných systémov.

Oblasť strategických priorít 2

Udržateľné využívanie a rozvoj

Úvod

- 27 Výzva dosiahnuť svetovú potravinovú bezpečnosť a udržateľný rozvoj je teraz väčšia než kedykoľvek predtým. Účinnejšie využívanie dostupných zdrojov spolu s vhodnými technológiami a dokonalejším riadením ponúkajú veľký priestor pre zvyšovanie produkcie a príjmov producentov, bez vyčerpávania prírodných zdrojov (vrátane genetických zdrojov), s obmedzovaním odpadov a znečistenia životného prostredia.
- 28 Vo väčšine rozvinutých krajín a v niektorých rozvojových krajinách došlo za posledných 50 rokov k mimoriadne rýchlemu pokroku v rozvoji chovateľských a produkčných techník a technológií mnohých druhov a plemien hospodárskych zvierat, ktoré sú dôležité pre potravinovú bezpečnosť. Intenzívna selekcia a šľachtenie prispeli k vyššej produkcii mäsa, mlieka, vajec v tých systémoch chovu, v ktorých sa špecializované plemená krmia kvalitnými krmivami a kde produkčné stresory (napríklad nepriaznivé klimatické podmienky a choroby) zmierňujú kapitálové investície. Dosiahnutie rýchleho pokroku (s priemerným ročným rastom produkcie o dve percentá) je významný ukazovateľ potenciálu živočíšnych genetických zdrojov a prispieva k potravinovej bezpečnosti a rozvoju vidieka. Súčasnú rozvojovú snahu sa zameriavajú predovšetkým na krátkodobú produkciu bez strategického posúdenia dlhodobých a sprievodných dôsledkov. Často sa ignoruje širší dopad intenzívnych systémov chovu na životné prostredie a obmedzovanie genetickej rozmanitosti v rámci plemien a medzi nimi.
- 29 V mnohých prípadoch rozvojové krajiny, ktorých najvyššou prioritou je nutnosť zabezpečiť pre svojich obyvateľov potraviny, zamerali investície a politiky skôr na systémy chovu s vysokými externými vstupmi využívajúcimi exotické plemená než na systémy genetického zlepšenia miestnych plemien. Využívanie exotických plemien je odôvodnené za správnych podmienok riadenia v systémoch chovu s vysokými externými vstupmi, obzvlášť v blízkosti mestských oblastí, kde rastie dopyt po živočíšnych produktoch a kde možno vstupné dodávky a služby trvalo udržať. Avšak na vidieku majú farmári a chovatelia hospodárskych zvierat často problémy so zaistením prídavkov ku krmivám a ostatných vstupov, ktoré exotické plemená vyžadujú. Okrem toho sa exotické plemená často nerozmnožili alebo sa neprispôbili prostrediu v takom rozsahu ako miestne plemená. Preto treba venovať zvýšenú pozornosť udržateľnému využívaniu a rozvoju miestnych plemien v extenzívnych a semi-intenzívnych systémoch chovu. Taktiež treba riešiť možnosť udržania alebo rozvoja systémov chovu v marginálnych oblastiach, ktoré sú vhodné pre živočíšne genetické zdroje s viacnásobným využitím.
- 30 Z investícií do rozvoja miestnych plemien hospodárskych zvierat budú mať prospech drobní a na zdroje chudobní farmári a pastieri. Investície do rozvoja miestnych plemien môžu prispieť k udržateľnému rozvoju najchudobnejších regiónov. Veľkú prekážku pre ďalší rozvoj pôvodných plemien predstavujú chýbajúce národné stratégie, programy a nedostatočná inštitucionálna infraštruktúra pre programy zamerané na zlepšenie systémov chovu s nízkymi externými vstupmi. Združenia farmárov a chovateľské organizácie v mnohých rozvojových krajinách neexistujú a znalosti pastierov a farmárov moderných chovateľských metód sú často nízke. Sú potrebné štátne inštitúcie a výskumné zariadenia, ktoré sprístupnia služby, zariadenia a techniky chovu, ako aj veterinárnu starostlivosť všetkým chovateľom hospodárskych zvierat a povzbudia aj účasť súkromného sektora.

Dlhodobý cieľ

Udržateľnejšie využívať a rozvíjať živočíšne genetické zdroje vo všetkých systémoch chovu ako kľúčový príspevok k dosiahnutiu udržateľného rozvoja, odstránenia chudoby a prispôsobenia sa vplyvom klimatickej zmeny.

Strategická priorita 3 Stanovovať a posilňovať národné politiky udržateľného využívania

Zdôvodnenie

Väčšina krajín nemá komplexné politiky na podporu udržania a rozvoja živočíšnych genetických zdrojov existujúcich na ich území. Politiky udržateľného využívania by mali vyvážiť ciele potravinovej bezpečnosti a hospodárskeho rozvoja s cieľmi dlhodobej udržateľnosti a prispôsobenia. Navyše environmentálne a sociálno-ekonomické zmeny, vrátane zmien demografických, klimatická zmena a rozširovanie púští, vyžadujú prispôsobivé strednodobé a dlhodobé politiky a stratégie riadenia živočíšnych genetických zdrojov. Tieto politiky by mali tiež prihliadať na prínos chovateľov hospodárskych zvierat, profesionálnych šľachtiteľov a ostatných subjektov zasahujúcich do genetickej rozmanitosti zvierat, rešpektovať záujmy, práva a povinnosti zúčastnených subjektov, zohľadňovať výmenu a spravodlivé a rovné zdieľanie prínosov zo živočíšnych genetických zdrojov a prístup k nim.

Politiky udržateľného využívania by tiež mali zahŕňať aspekt širokej genetickej variability v rámci plemien a medzi nimi, ktorá je nevyhnutná pre živočíšnu výrobu v súčasnosti i v budúcnosti. V rámci ekonomických produkčných systémov je potrebné udržať širokú diverzitu plemien. Udržateľná živočíšna výroba by mala reagovať na odlišné požiadavky domáceho resp. vývozného trhu a zároveň zaistiť pre produkčné systémy vhodné genotypy. Väčšina krajín chce uspokojiť domácu spotrebu, zatiaľ čo iné chcú v živočíšnej výrobe dosiahnuť i príjmy z vývozu. Tieto ciele treba vziať do úvahy pri príprave a hodnotení programov udržateľného genetického zlepšovania. Pružné chovateľské stratégie, vrátane selekcie a prípadného kríženia, by mali byť využívané na presadzovanie udržateľného rozvoja a rentability sektora živočíšnej výroby. Stratégie musia byť adaptabilné, aby reagovali na výrobné príležitosti a technológie.

Opatrenia

- 1 Preskúmať existujúce národné politiky udržateľného využívania a zhodnotiť ich dopad na riadenie živočíšnych genetických zdrojov.
- 2 Podľa potreby rozvinúť štátne politiky zahrnujúce príspevok živočíšnych genetických zdrojov k udržateľnému využívaniu, čo môže zahŕňať stanovenie strategických cieľov šľachtenia pre chov a udržateľné využívanie; realizáciu ekonomického a kultúrneho oceňovania živočíšnych genetických zdrojov a vypracovanie mechanizmov podporujúcich spravodlivé a rovné zdieľanie prínosov z využívania živočíšnych genetických zdrojov a súvisiaceho tradičného poznania.

Strategická priorita 4 Stanovovať rozvojové stratégie a programy pre národné plemená a druhy

Zdôvodnenie

Pre všetky druhy a plemená hospodárskych zvierat treba pripraviť a realizovať chovateľské stratégie a šľachtiteľské programy, ktoré budú spĺňať predvídateľné potreby farmárskych a pastierskych spoločností a trhov. Chovateľské organizácie a existencia systémov evidencie sú nevyhnutné pre dosahovanie šľachtiteľských cieľov a sú kľúčové pre rozvojové stratégie, i keď často chýbajú. Šľachtiteľské ciele by mali byť pravidelne vyhodnocované a mali by brať do úvahy dopad selekcie na genetickú rozmanitosť.

Opatrenia

- 1 Vypracovať dlhodobé plány a strategické chovateľské programy a zvažovať nasledujúce komponenty: snahu zlepšiť málo využívané plemená obzvlášť v rámci systémov chovu založených na nízkych, resp. stredne vysokých vstupoch; hodnotenie vplyvu exotických plemien a vypracovanie kritérií, ktoré producentom pomôžu uvedomiť si ich kladné dopady a zabrániť nepriaznivým dopadom; odborná príprava a technická podpora pre chovateľské činnosti pastierskych a farmárskych spoločenstiev a začlenenie zlepšených chovateľských postupov do rozvojových programov pre živočíšne genetické zdroje. I keď budú pripravované vnútroštátne plány a programy, v niektorých prípadoch môže byť potrebná spolupráca medzi krajinami.
- 2 Posudzovať chovateľské rozvojové programy a podľa potreby ich revidovať v záujme splnenia ekonomických a sociálnych potrieb a požiadaviek trhu, so zohľadnením vedeckých a technologických parametrov. Informácie o plemenách a systémoch chovu by sa mohli dať k dispozícii spotrebiteľom.
- 3 Vybudovať a rozvíjať organizačné štruktúry chovateľských programov, obzvlášť chovateľské organizácie a chovateľské programy, vrátane systémov evidencie.
- 4 Do chovateľských programov začleniť aspekt dopadov selekcie na genetickú rozmanitosť a rozvinúť prístupy k udržaniu požadovanej variability.
- 5 Vybudovať alebo posilňovať systémy evidencie pre monitorovanie zmien mimoprodukčných znakov (napríklad zdravie, pohoda zvierat) a zodpovedajúcim spôsobom upravovať chovateľské ciele.
- 6 Podporovať rozvoj záložných zbierok zmrazenej spermy a embryí pochádzajúcich z bežných systémov chovu s cieľom zaistiť genetickú variabilitu.
- 7 Poskytovať informácie farmárom a chovateľom hospodárskych zvierat, aby sa im uľahčil prístup k živočíšnym genetickým zdrojom z rôznych zdrojov.

Strategická priorita 5**Presadzovať a podporovať agroekosystémové prístupy k riadeniu živočíšnych genetických zdrojov****Zdôvodnenie**

Agroekosystémy závisia od riadiacich postupov, znalostných systémov, kultúrnych noriem, hodnôt a presvedčenia, od sociálnych vzťahov a stratégií zabezpečovania životia. V niektorých systémoch chovu prebieha riadenie živočíšnych genetických zdrojov, hlavne pokiaľ ide o pôvodné a miestne spoločenstvá, v úzkom vzťahu k riadeniu plodín, pasienkov, lesov a ostatných biologických zdrojov a hospodárenia s vodou a pôdou v produktívnej krajine. Rýchlu intenzifikáciu výroby spôsobuje rad faktorov. Nevhodné plánovanie intenzívnej živočíšnej výroby môže viesť k nepriaznivým ekologickým dopadom, napríklad k degradácii pôd a vegetácie, znečisteniu vôd a morí, neudržateľnému využívaniu a premene pasienkov. Riadiace rozhodnutia a politiky pre udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov by preto mali vychádzať z pochopenia životného prostredia a spôsobu životia ľudí, snahy dosiahnuť potravinovú bezpečnosť a plniť environmentálne ciele.

Opatrenia

- 1 Vyhodnotiť environmentálne a sociálno-ekonomické trendy, ktoré môžu vyžadovať revíziu strednodobej a dlhodobej politiky riadenia živočíšnych genetických zdrojov.
- 2 Podľa potreby začleniť agrosystémové prístupy do vnútroštátnych poľnohospodárskych a environmentálnych politík a programov závažných pre živočíšne genetické zdroje,

hlavne vo vzťahu k pastierskym a vidieckym spoločenstvám drobných farmárov a zraniteľnému životnému prostrediu.

- 3 Vybudovať siete, ktoré zvýšia interakciu zúčastnených subjektov, vedeckých odborov a špecializácií.

Strategická priorita 6 Podporovať pôvodné a miestne postupy a systémy chovu a súvisiace znalostné systémy dôležité pre zachovanie a udržateľné využívanie živočíšnych genetických zdrojov

---

Zdôvodnenie

Po tisícročia boli živočíšne druhy a plemená domestikované, rozvíjané a zachovávané pre ľudskú spotrebu. Tieto zdroje sa vyvíjali spoločne so sociálnym, ekonomickým a kultúrnym poznaním a postupmi riadenia. Historický prínos pôvodných a miestnych spoločenstiev pre živočíšnu genetickú rozmanitosť a znalostné systémy, ktoré tieto zdroje riadia, musia byť uznané a ich kontinuita musí byť podporovaná. I dnes majú adaptatívne stratégie riadenia živočíšnych genetických zdrojov týchto spoločenstiev ekonomický, sociálny a kultúrny význam a sú veľmi dôležité pre potravinovú bezpečnosť v mnohých vidieckych spoločenstvách s naturálnym poľnohospodárstvom, predovšetkým, aj keď nie výhradne, v púštňach a horských oblastiach. Opatrenia na podporu týchto systémov by mali prihliadať na ich špecifické ekologické a sociálno-ekonomické a kultúrne charakteristiky.

Opatrenia

- 1 Posúdiť hodnotu a význam pôvodných a miestnych systémov chovu a určiť trendy a činitele zmien, ktoré môžu ovplyvniť genetický základ, odolnosť a udržateľnosť produkčných systémov.
- 2 Podporovať pôvodné a miestne systémy chovu dôležité pre živočíšne genetické zdroje, vrátane odstránenia faktorov prispievajúcich ku genetickej erózii. Podpora môže zahŕňať poskytovanie veterinárnych a poradenských služieb, zaistenie mikroúverov pre ženy z vidieckych oblastí, vhodný prístup k prírodným zdrojom a na trh, riešenie otázok držby pôdy, uznanie kultúrnych postupov a hodnôt, pridávanie hodnoty špecializovaným produktom.
- 3 V záujme zlúčenia tradičných a vedeckých prístupov presadzovať a umožňovať príslušnú výmenu, interakciu a dialóg medzi pôvodnými a vidieckymi spoločenstvami, vedcami, vládnymi úradníkmi a ostatnými zúčastnenými subjektmi.
- 4 Presadzovať rozvoj neobsadených trhov pre produkty, ktoré pochádzajú z pôvodných a miestnych druhov a plemien hospodárskych zvierat, posilňovať procesy pridania hodnoty ich primárnej produkcii.

Oblasť strategických priorít 3

Zachovanie

Úvod

- 31 Erózia živočíšnych genetických zdrojov predstavuje dlhodobú hrozbu potravinovej bezpečnosti a rozvoja vidieka. Podľa *Správy o stave živočíšnych genetických zdrojov vo svete* je 20 percent všetkých plemien ohrozených zánikom, stav populácie mnohých plemien však nie je známy ani v súčasnosti, preto môže byť problém podcenený. Väčšina rozvojových krajín a niektoré rozvinuté krajiny nemajú v súčasnej dobe stratégie alebo politiky zachovania živočíšnych genetických zdrojov. Bez strategicky plánovaných zásahov pomocou zachovania „in situ“ a „ex situ“ bude erózia pokračovať a môže sa zrýchliť.
- 32 Hlavné faktory, ktoré v niektorých prípadoch vedú k strate živočíšnych genetických zdrojov, sú tieto:
- zameranie sa na malý počet vysoko úžitkových plemien;
  - nedostatok vhodných politík, ktorý vedie k marginalizácii príslušných zúčastnených subjektov (napríklad pastierov), sociálno-ekonomické zmeny vedúce k transformácii systémov chovu a spôsobov živobytia, prírodné katastrofy i katastrofy spôsobené človekom; a
  - transformácia tradičných systémov na systémy náročné na vonkajšie vstupy, často využívajúce exotické živočíšne genetické zdroje, ktoré vytlačujú miestne plemená. Neuvážené kríženie s exotickými plemenami často a veľmi rýchlo ohrozuje genetickú integritu miestnych populácií.
- 33 Strata miestnych plemien bude mať za následok kultúrnu eróziu a zníži schopnosť spoločenstiev udržať si svoju kultúru a spôsob živobytia. Štrukturálne zmeny v sektore živočíšnej výroby môžu viesť k situácii, keď už chovatelia plemien nie sú v daných podmienkach schopní udržať ich ďalej; za takýchto okolností je potrebné zaistiť iné spôsoby zachovania plemien ako súčasť svetového dedičstva živočíšnych genetických zdrojov.
- 34 V niektorých krajinách strata živočíšnych genetických zdrojov znižuje možnosti rozvoja vidieckych ekonomík. Môže mať i negatívne sociálne a kultúrne dopady vzhľadom na dlhú históriu domestikácie a výsledné začlenenie domestikovaných zvierat do spoločenských kultúr. Nahrádzanie pôvodných plemien môže viesť ku strate produktov a služieb, ktoré miestni ľudia uprednostňujú. Zachovanie miestnych plemien preto treba posúdiť v širších súvislostiach udržania vidieckych spoločenstiev a ich existujúcich ekonomických základov. Navyše môžu takéto straty obmedziť budúce možnosti rozvoja založené na produktoch a službách pochádzajúcich zo špecifických plemien, ktoré by mohli pridávať značnú ekonomickú hodnotu, ak sa požiadavky spotrebiteľov stanú rozmanitejšími.
- 35 Strata miestnych plemien môže mať v niektorých produkčných prostrediach nepriaznivé dopady na životné prostredie, hlavne pokiaľ ide o púšte a horské oblasti. Mnohé národné správy uviedli, že miestne plemená majú význam pre krajinotvorbu, kontrolu vegetácie a udržateľnosť ekosystémov pasienkov, čo pomáha predchádzať erózii biologickej diverzity.
- 36 Mnohé ohrozené plemená sa chovajú v rozvojových krajinách, ktoré majú obmedzenú kapacitu a obmedzené zdroje pre vypracovanie a realizáciu programov ich zachovania. Tieto plemená majú často jedinečné genetické vlastnosti, ktoré im

umožňujú prežiť v rozmanitých produkčných prostrediach vyznačujúcimi sa takými tlakmi, ako sú napríklad choroby a sucho.

- 37 Vhodné opatrenia pre zachovanie by mali zaistiť, aby mali farmári a výskumní pracovníci prístup k rôznorodému genofondu, ak je ich cieľom ďalšie šľachtenie a výskum. Táto genetická diverzita poskytuje nevyhnutný zdroj pre boj s vplyvmi klimatickej zmeny, výskytom škodcov a chorôb, ako aj novým a rastúcim dopytom spotrebiteľov. Strategické a uvážené investície do zachovania živočíšnych genetických zdrojov majú zásadný význam, medzinárodná spolupráca je dôležitá pre zastavenie závažného poklesu týchto zdrojov.
- 38 Vo väčšine rozvojových krajín sa uprednostňuje spôsob zachovania „in situ“. Výhodou zachovania „in situ“ je to, že umožňuje pokračovať v rozvoji genetických zdrojov v rámci prevažujúceho prostredia. Zachovanie „ex situ“ je prístup, ktorý dopĺňa zachovanie „in situ“; oba spôsoby by mali byť vhodne prepojené. Kapacita pre zachovanie „ex situ“ sa v jednotlivých krajinách veľmi odlišuje; snahy o zachovanie „ex situ“ pre živočíšne genetické zdroje vo všeobecnosti zaostávajú za podobnými snahami v oblasti rastlinných genetických zdrojov. Uloženie genetického materiálu pre účely šľachtenia je bežné pri niektorých komerčných plemenách, nie však pri všetkých živočíšnych druhoch. V prípade miestnych plemien nie sú uložené zbierky živočíšneho genetického materiálu dostatočné. V takýchto prípadoch je dôležité podporovať plánované a ciele budovanie zbierok genetického materiálu živočíšnych genetických zdrojov a rozšíriť činnosti pre zachovanie formou „ex situ“.
- 39 Mimoriadne situácie, ktorým musia chovatelia hospodárskych zvierat čeliť, spôsobuje rad faktorov: choroby, prírodné katastrofy, ozbrojené konflikty a hospodárske krízy. Pripravenosť krajín reagovať na mimoriadne situácie sa veľmi odlišuje. Nedostatok systémov včasného varovania a finančných zdrojov predstavujú hlavné obmedzenia pre vybudovanie efektívnych mechanizmov schopných monitorovať a reagovať na mimoriadne udalosti a pomáhať farmárom a chovateľom hospodárskych zvierat pri obnove poľnohospodárskych systémov po katastrofách.

Dlhodobý cieľ

Zaistiť diverzitu a integritu genetickej základne živočíšnych genetických zdrojov pomocou dokonalejších implementačných a harmonizačných opatrení pre zachovanie týchto zdrojov „in situ“ i „ex situ“, a to aj vtedy, ak sa vyskytnú mimoriadne situácie a katastrofy.

Strategická priorita 7

Stanovovať národné politiky zachovania

Zdôvodnenie

Krajiny majú zodpovednosť za zachovanie svojich živočíšnych genetických zdrojov, väčšine z nich však chýbajú komplexné politiky. Tieto politiky by mali slúžiť na to, aby zabezpečili zachovanie živočíšnych genetických zdrojov s priamou hodnotou pre ľudskú spotrebu, vrátane produkčnej, ekologickej, sociálnej a kultúrnej hodnoty i hodnoty voľby pre budúce využitie a adaptáciu. Pri stanovovaní priorít zachovania by sa mali vziať do úvahy produkčné a funkčné vlastnosti a vnútroštátne kapacity. Eróziu živočíšnych genetických zdrojov spôsobujú zložité faktory a nie je možné zastaviť ju jedným spôsobom. Je nutná kombinácia opatrení ich zachovania ako formou „in situ“, tak i „ex situ“.

Opatrenia

- 1 Stanoviť a pravidelne revidovať priority a ciele zachovania.
- 2 Vyhodnotiť faktory vedúce k erózii živočíšnych genetických zdrojov a formulovať vhodnú odozvu na politickej úrovni. Vybudovať alebo posilňovať informačné systémy týkajúce sa rôznych chovateľských prístupov i génových bánk. Vzhľadom na to, že tieto

prístupy ovplyvňujú genetickú diverzitu hospodárskych zvierat, je potrebné, aby mali chovatelia i krajiny možnosť voľby a aby boli zabezpečení primeranými programami zameranými na zlepšenie situácie.

- 3 Vybudovať inštitucionálne štruktúry, resp. politiky, vrátane špecifických opatrení pre zachovanie plemien ohrozených zánikom a zabrániť ohrozeniu ďalších plemien. Je nutná kombinácia opatrení „in situ“ a „ex situ“.
- 4 Pre producentov a spotrebiteľov zaistiť a urýchliť motivačné stimuly, aby sa podporovalo zachovanie ohrozených živočíšnych genetických zdrojov, ktorým tento status určili samotné krajiny, za predpokladu, že stimuly budú v súlade s existujúcimi medzinárodnými dohodami.

Strategická priorita 8 Zriaďiť alebo posilňovať programy zachovania „in situ“

Zdôvodnenie

Opatrenia pre zachovanie „in situ“ umožňujú zachovanie a adaptatívne riadenie živočíšnych genetických zdrojov v produktívnej krajine. Opatrenia „in situ“ umožňujú súčasný vývoj v rôznych prostrediach a predchádzajú stagnácii genetickej bázy. Opatrenia pre zachovanie „in situ“ najlepšie odrážajú agroekosystémový prístup a v ideálnom prípade by mali byť zavádzané prostredníctvom ekonomicky rentabilného a sociálne prospešného udržateľného využívania. V niektorých prípadoch to však možno dosiahnuť až po počiatkových investíciách pre vytvorenie trhu a vývoj produktov. Ak to nie je možné, je nutná podpora zachovania živočíšnych genetických zdrojov „in situ“.

Opatrenia

- 1 Stanoviť a pravidelne revidovať priority a ciele zachovania „in situ“.
- 2 Podporovať vypracovanie a realizáciu národných a regionálnych programov zachovania ohrozených plemien a populácií formou „in situ“. To môže zahŕňať priamu podporu chovateľov ohrozených plemien alebo opatrenia na podporu poľnohospodárskych produkčných systémov, v ktorých sa tieto ohrozené plemená chovajú, podporu chovateľských, spoločenských a mimovládnych organizácií, i ďalších subjektov, ktorých predmetom činnosti je zachovanie ohrozených plemien, za predpokladu, že táto podpora alebo opatrenia budú v súlade s existujúcimi medzinárodnými dohodami.
- 3 Presadzovať politiky a prostriedky dosiahnutia udržateľného využívania rôznych miestnych plemien prostredníctvom zachovania „in situ“ bez nutnosti podpory z verejných prostriedkov alebo mimoriadneho financovania.

Strategická priorita 9 Zriaďiť alebo posilňovať programy zachovania „ex situ“

Zdôvodnenie

Opatrenia pre zachovanie „ex situ“ sú záložným poistením proti stratám živočíšnych genetických zdrojov v ich prirodzenom prostredí v dôsledku erózie alebo mimoriadnych udalostí. Opatrenia „ex situ“ dopĺňajú opatrenia „in situ“ a mali by byť s nimi prepojené. Zbierky „ex situ“ tiež môžu zohrať aktívnu úlohu v strategických chovateľských programoch.

Opatrenia

- 1 Stanoviť a pravidelne revidovať priority a ciele zachovania „ex situ“.
- 2 Vybudovať alebo posilňovať vnútroštátne a regionálne zariadenia pre zachovanie „ex situ“, predovšetkým uloženie pri nízkych teplotách. Podporovať snahy krajín, ktoré sa rozhodli založiť regionálne zariadenia.
- 3 Zaisťiť prostriedky umožňujúce využitie genetického materiálu uloženého v génových bankách „ex situ“ za spravodlivých a rovných podmienok pre uloženie, prístup a využitie živočíšnych genetických zdrojov.
- 4 Vypracovať a uskutočňovať opatrenia chrániace zbierky „ex situ“ pred stratou genetickej diverzity v dôsledku výskytu chorôb a iných hrozieb, hlavne budovaním zbierok záložných vzoriek.
- 5 Definovať a odstrániť nedostatky zbierok „ex situ“.
- 6 Vypracovať postupy nahradzovania genetického materiálu odobratého z génových bánk systematickým budovaním väzieb s existujúcimi živými populáciami alebo zakladaním in vivo populácií ohrozených plemien na miestach mimo fariem, napríklad v zoologických záhradách a parkoch.

Strategická priorita 10 Vypracovať a realizovať regionálne a globálne stratégie dlhodobého zachovania

Zdôvodnenie

Existuje mnoho regionálnych a medzinárodných cezhraničných plemien. Spolupráca pri zachovaní „in situ“ je žiaduca pri regionálnych cezhraničných plemenách a sezónne migrujúcich populáciách hospodárskych zvierat pastierskych spoločenstiev prekračujúcich štátne hranice. Pre zaistenie účinnosti a úspory nákladov pri realizácii opatrení pre zachovanie „ex situ“ možno uprednostniť regionálne a globálne stratégie a zariadenia pred znásobením činnosti na úrovni krajín, za predpokladu, že budú stanovené pravidlá pre zdieľanie zariadení a že politika zachovania zostane súčasťou štátnej suverenity a opatrenia budú v súlade s existujúcimi medzinárodnými dohodami. V strednodobom a dlhodobom výhľade s prihliadnutím na pravdepodobné zmeny životného prostredia a sociálno-ekonomické zmeny, katastrofy a mimoriadne situácie je pravdepodobné, že sa medzinárodná závislosť živočíšnych genetických zdrojov zvýši. To je ďalší dôvod, prečo by malo medzinárodné spoločenstvo spolupracovať na opatreniach pre zachovanie miestnych, regionálnych a medzinárodných cezhraničných plemien pri dodržaní spravodlivých a rovných podmienok pre uloženie a využitie živočíšnych genetických zdrojov, ako aj prístup k nim. Regionálna a globálna spolupráca by mala byť založená na činnosti jednotlivých krajín, nemala by ju však nahrádzať.

Opatrenia

- 1 Pomáhať krajinám rozvíjať a realizovať plány pre zachovanie populácií plemien, hlavne cezhraničných, a to kombinovaním opatrení „in situ“ a „ex situ“.
- 2 Zaviest' integrované podporné opatrenia na ochranu ohrozených populácií plemien pred mimoriadnymi situáciami, katastrofickými scenármi, ako aj opatrenia, ktoré v súlade s vnútroštátnou politikou umožnia doplnenie stavov zvierat po mimoriadnych udalostiach.
- 3 Zriadiť regionálne a globálne siete génových bánk živočíšnych genetických zdrojov a harmonizovať prístupy umožňujúce ich zachovanie v bankách, uľahčujúce ich výmenu medzi bankami.

- 4 Umožniť zriaďovanie „jadrových“ zbierok, ktoré primerane prispievajú k udržaniu genetickej diverzity na regionálnej alebo druhovej úrovni.

Strategická priorita 11 Vypracovať prístupy a technické štandardy zachovania

---

Zdôvodnenie

Vývoj metód zachovania živočíšnych genetických zdrojov „in situ“ a „ex situ“ nie je ukončený. Obzvlášť v oblasti zachovania „ex situ“ existuje potreba vyvinúť štandardizované metódy a technológie.

Opatrenia

- 1 Realizovať výskum s cieľom vypracovať metódy a technológie „in situ“ a „ex situ“. V prípade potreby vypracovať štandardizované metódy a pokyny ako ich používať.
- 2 Dokumentovať a šíriť poznanie, technológie a osvedčené postupy.
- 3 Presadzovať využitie vhodných genetických ukazovateľov dopĺňajúcich popis fenotypových vlastností ako základ rozhodovania o zachovaní živočíšnych genetických zdrojov.
- 4 Preskúmať dopad zoosanitárnych štandardov na zachovanie živočíšnych genetických zdrojov, hlavne na ich dostupnosť.

Oblasť strategických priorít 4

Politiky, inštitúcie a budovanie kapacít

Úvod

- 40 V mnohých prípadoch sú vnútroštátne politiky a regulačné rámce pre živočíšne genetické zdroje dielčie a neefektívne. Je nutný rozvoj politík a právnych predpisov, ktoré sa budú zaoberať dynamikou sektora a riešiť nové komplexné problémy, napríklad zvyšujúce sa zameranie na potreby a očakávania spotrebiteľov, potravinovú bezpečnosť a potravinárske normy, reakciu na choroby (výlučne veterinárne choroby a choroby prenosné na človeka), humánne zaobchádzanie so zvieratami, dokonalejšie biotechnológie i posudzovanie a zmierňovanie dopadov živočíšnej výroby na životné prostredie. Ďalšou oblasťou, ktorú treba zdokonaľiť, je rámec pre výmenu živočíšnych genetických zdrojov medzi krajinami. Rozvoj politík by mal brať do úvahy aj zvyšujúcu sa úlohu práv duševného vlastníctva v sektore a nutnosť zaistiť spravodlivé a rovné zdieľanie prínosov, práv pôvodných a miestnych spoločenstiev, hlavne pastierov, a úlohu ich znalostných systémov.
- 41 V rozvojových krajinách spôsobuje rastúci dopyt po produktoch živočíšneho pôvodu dynamické štrukturálne zmeny v sektore živočíšnej výroby. Bez náležitého riadenia zahŕňajúceho i územné a fyzické plánovanie, prihliadajúceho na to, že rast miest má za následok zaberanie poľnohospodárskej pôdy, sa bude ďalej ohrozovať ľudské zdravie a udržateľnosť produkcie. Sociálne a hospodárske politiky sa musia snažiť o to, aby malo vidiecke obyvateľstvo v procese zmeny zabezpečenú rovnosť, aby mohlo v rámci rozvíjajúcich sa národných ekonomík udržateľným spôsobom budovať svoju produkčnú kapacitu pre dodávky tovaru a služieb v rastúcom rozsahu a vo vyššej kvalite, a uspokojovať tak dopyt spotrebiteľov. V období rýchlych zmien a rastúcej privatizácie bude musieť vnútroštátne plánovanie zaistiť i také tovary, ako je verejné zdravie, udržiavanie biologickej diverzity, čistého ovzdušia a zaistenie dodávok vody. Nevyhnutne dôjde k výmenám medzi jednotlivými cieľmi štátnych politík. Bude nutné vyvážiť riadenie živočíšnych genetických zdrojov s ostatnými cieľmi, tento sektor bude vyžadovať krátkodobé a dlhodobé politiky v širšom rámci medziodborového plánovania.
- 42 V rozvojových krajinách je hlavnou prekážkou rozvoja a realizácie politík, stratégií, programov a projektov týkajúcich sa živočíšnych genetických zdrojov hlavne nedostatok odborne pripravených pracovníkov schopných riešiť otázky riadenia živočíšnych genetických zdrojov v dobe rýchlych sociálnych a hospodárskych zmien, a to ako z hľadiska počtu, tak i kvalifikácie. Vzdelávanie a odborná príprava sú potrebné pre vybudovanie udržateľnej kapacity vo všetkých prioritných oblastiach.
- 43 Na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni je potrebné posilňovať výskum všetkých aspektov riadenia živočíšnych genetických zdrojov. V tejto súvislosti je kľúčová úloha národných poľnohospodárskych výskumných systémov (National Agricultural Research Systems, NARS) a ich podpora zo strany systému CGIAR (Poradná skupina pre medzinárodný poľnohospodársky výskum).
- 44 Riešenie týchto zásadných úloh bude vyžadovať rozvoj rozmanitej kvalifikačnej základne. Hlavne v mnohých rozvojových krajinách je veľkou prekážkou rozvoja inštitúcií, plánovania a realizácie strategického prístupu k využívaniu, rozvoju a zachovaniu živočíšnych genetických zdrojov nedostatok personálnych kapacít a finančných zdrojov. Z tohto dôvodu bude musieť mnoho krajín na to, aby dosiahli udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie svojich živočíšnych genetických zdrojov, venovať zvláštnu pozornosť zriaďovaniu a budovaniu príslušných inštitúcií, prijímať a realizovať vhodné politiky a efektívne regulačné rámce, budovať nevyhnutné personálne kapacity.

- 45 Národné kontaktné body pre živočíšne genetické zdroje zriadené v rámci Globálnej stratégie predstavujú kľúčový inštitucionálny prvok budovania a udržovania sietí pre riadenie živočíšnych genetických zdrojov. Národné kontaktné body pre živočíšne genetické zdroje založila väčšina krajín. Ich zakladanie komplikovala a ich trvanie stále ohrozujú nedostatočné personálne a finančné zdroje. Pri zriaďovaní regionálnych kontaktných bodov a rozvoji regionálnych sietí je spolupráca krajín nevyhnutná.
- 46 Siete sú dôležité pre prepájanie zúčastnených subjektov a podporu inštitucionálneho rozvoja a budovania kapacít. V niektorých krajinách, ak sú dobre rozvinuté, sú podporované aktívnymi mimovládnyimi organizáciami, napríklad chovateľskými organizáciami, ktoré navrhujú, plánujú a realizujú programy a akčné plány týkajúce sa živočíšnych genetických zdrojov.
- 47 Okrem rozvoja vnútroštátnych plánovacích kapacít treba rozvíjať všeobecné povedomie o význame živočíšnych genetických zdrojov a presadzovať investície do rozvoja národných živočíšnych genetických zdrojov. V mnohých prípadoch sa doteraz rozvoj živočíšnej výroby zameriaval skôr na využívanie exotických plemien než na rozvoj a zachovanie miestnych plemien. Spotrebiteľia musia chápať a podporovať snahy o zachovanie a využívanie miestnych plemien pred nadmerným využívaním cezhraničných plemien. V mnohých rozvinutých krajinách podiel vysoko hodnotných produktov pochádzajúcich zo špecifických plemien prispieva k zachovaniu živočíšnej rozmanitosti. Kultúrna identita v rozvojových krajinách, často vyjadrovaná potravinovými preferenciami, môže byť základom rastúcej informovanosti o hodnote rozmanitých plemien a môže podporiť dlhodobý ekonomický rozvoj, z ktorého budú profitovať aj drobní farmári a okrajové spoločenstvá.
- 48 Zvyšovanie informovanosti na medzinárodnej úrovni bude kľúčovým faktorom mobilizácie podpory obyvateľstva a medzinárodnej spolupráce pri realizácii *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*.

Dlhodobý cieľ

Zabezpečiť existenciu prierezových politík a právnych rámcov, silných inštitucionálnych a personálnych kapacít pre dosiahnutie úspešného strednodobého a dlhodobého plánovania rozvoja sektora živočíšnej výroby a realizovať národné programy dlhodobého udržateľného využívania, rozvoja a zachovania živočíšnych genetických zdrojov.

Strategická priorita 12 **Zriaďovať alebo posilňovať vnútroštátne inštitúcie, vrátane národných kontaktných bodov, pre plánovanie a realizáciu opatrení pre živočíšne genetické zdroje a rozvoj sektora živočíšnej výroby**

Zdôvodnenie

V sektore živočíšnej výroby vznikajú stále zložitejšie problémy vyžadujúce vyváženú záujem rôznych zúčastnených subjektov a aktívnu podporu verejných tovarov, ktoré by v prípade rýchlych a neregulovaných zmien prestali existovať. Do vnútroštátneho plánovania treba holistickým spôsobom začleniť potreby a záujmy spotrebiteľov, problematiku zdravia a riadenie biotechnológií, v kontexte rozširovania miest a chránených oblastí aj fyzické a územné plánovanie živočíšnej výroby.

Opatrenia

- 1 Analyzovať vnútroštátnu inštitucionálnu kapacitu na podporu holistického plánovania sektora živočíšnej výroby.
- 2 Zriaďovať alebo posilňovať plne funkčné národné kontaktné body pre živočíšne genetické zdroje.

- 3 Rozvíjať intenzívnu vnútroštátnu koordináciu medzi národným kontaktným bodom a subjektmi zainteresovanými v oblasti živočíšnych genetických zdrojov, ako sú chovatelia, vládne agentúry, občianske združenia, siete a poradenské výbory.
- 4 Podľa potreby rozvíjať a uplatňovať intervenčné nástroje, ktorými môžu vnútroštátne subjekty plánovania formovať budúci rozvoj sektora živočíšnej výroby v súlade s vnútroštátnymi prioritami, vrátane využitia živočíšnych genetických zdrojov a vplyvov, ktoré majú systémy chovu na životné prostredie.
- 5 Presadzovať koordináciu a synergiu medzi jednotlivými orgánmi, ktoré sa venujú rôznym aspektom plánovania, v rámci ministerstiev a medzi ministerstvami a voči ostatným zúčastneným subjektom, zaistiť ich účasť v tomto procese.

Strategická priorita 13 Zriaďovať alebo posilňovať vnútroštátne vzdelávacie a výskumné inštitúcie

---

Zdôvodnenie

Výskum a vzdelávanie treba posilňovať vo všetkých oblastiach riadenia živočíšnych genetických zdrojov. Zriaďovanie, posilňovanie a zabezpečovanie fungovania výskumných a vzdelávacích inštitúcií sú nevyhnutné podmienky pre budovanie vnútroštátnych kapacít pre plánovanie a realizáciu prioritných činností, ako sú popis, inventarizácia a monitorovanie rizík a trendov, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov.

Opatrenia

- 1 Určiť krátkodobé, strednodobé a dlhodobé potreby vo výskume a vzdelávaní a presadzovať vznik príslušných skupín expertov, prostredníctvom národnej i medzinárodnej odbornej prípravy.
- 2 Revidovať vnútroštátne výskumné a vzdelávacie kapacity v príslušných oblastiach a stanoviť ciele odbornej prípravy pre vybudovanie vnútroštátnej kvalifikačnej základne.
- 3 Zakladať alebo posilňovať, podľa potreby v partnerstve s ostatnými krajinami, príslušné výskumné, vzdelávacie a poradenské inštitúcie, vrátane vnútroštátnych a regionálnych systémov poľnohospodárskeho výskumu na podporu činností v oblasti popisu, inventarizácie a monitorovania trendov a súvisiacich rizík, udržateľného využívania, rozvoja a zachovania živočíšnych genetických zdrojov.
- 4 Na vnútroštátnej úrovni revidovať potreby chovateľov hospodárskych zvierat v oblasti vzdelávania pri rešpektovaní tradičného poznania a pôvodných postupov.

Strategická priorita 14 **Posilňovať vnútroštátne personálne kapacity pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie**

Zdôvodnenie

Mnoho krajín má nedostatočné personálne kapacity pre:

- realizáciu systematického popisu, inventarizácie a monitorovania trendov a súvisiacich rizík, ktoré sú nevyhnutné pre primerané politické rozhodnutia;
- strategické plánovanie, vývoj a realizáciu politik a programov pre udržateľné využívanie a rozvoj; a
- strategické plánovanie, vývoj a realizáciu politik a programov pre zachovanie živočíšnych genetických zdrojov „in situ“ a „ex situ“.

Odborná príprava i výmena informácií a skúseností medzi krajinami a regiónmi by bola prospešná.

Opatrenia

- 1 Zavádzať alebo posilňovať programy vzdelávania alebo prenosu technológií a informačné systémy pre inventarizáciu, popisovanie a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík, udržateľné využívanie a rozvoj a zachovanie, predovšetkým v rozvojových krajinách a krajinách s transformujúcou sa ekonomikou.
- 2 Zavádzať alebo posilňovať siete spolupráce výskumných pracovníkov, chovateľov a ochranárskych organizácií a ostatných verejných, občianskych a súkromných subjektov rámci krajín a medzi nimi, umožňujúce výmenu informácií a poznania pre udržateľné využívanie, šľachtenie a zachovanie.
- 3 Založiť alebo posilňovať fungovanie komunitných organizácií, sietí a iniciatív pre udržateľné využívanie, šľachtenie a zachovanie.

Strategická priorita 15 **Budovať alebo posilňovať medzinárodné zdieľanie informácií, výskum a vzdelávanie**

Zdôvodnenie

Existujúce medzinárodné výskumné a vzdelávacie inštitúcie, vrátane inštitúcií v systéme CGIAR, poskytujú prostredníctvom výskumu, ako aj budovania inštitucionálnych kapacít, resp. informačných systémov dôležité verejné tovary významné pre živočíšne genetické zdroje. Týmto činnostiam sa cez svoje technické programy venuje aj Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo.

Opatrenia

- 1 Zriaďovať alebo posilňovať medzinárodný výskum a vzdelávanie, hlavne na pomoc rozvojovým krajinám a krajinám s transformujúcou sa ekonomikou z hľadiska lepšieho využívania a rozvoja živočíšnych genetických zdrojov.
- 2 Ďalej rozvíjať Informačný systém FAO pre diverzitu domestikovaných zvierat (DAD-IS) ako globálny komunikačný nástroj a clearing-house mechanizmus pre živočíšne genetické zdroje.

- 3 Rozvíjať prostriedky vykazovania stavu a trendov vývoja národných živočíšnych genetických zdrojov, ktoré umožnia vládam znížiť náklady súvisiace s touto činnosťou i na ostatných medzinárodných fórach.
- 4 Zriaďovať a rozširovať fungovanie vnútroštátnych databáz, ktoré umožňujú zdieľať informácie medzi krajinami.

Strategická priorita 16 Posilňovať medzinárodnú spoluprácu pri budovaní kapacít v rozvojových krajinách a krajinách s transformujúcou sa ekonomikou nevyhnutných pre:

- popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík;
- udržateľné využívanie a rozvoj; a
- zachovanie živočíšnych genetických zdrojov

Zdôvodnenie

V rámci jednotlivých regiónov a medzi regiónmi navzájom existujú značné rozdiely vo vnútroštátnych personálnych, inštitucionálnych, technologických a výskumných kapacitách pre popis, inventarizáciu a monitorovanie trendov a súvisiacich rizík, udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie „in situ“ i „ex situ“. Rozvojové krajiny a krajiny s transformujúcou sa ekonomikou budú mať prospech z výmeny informácií a spolupráce s krajinami, ktoré majú v tejto oblasti komparatívnu výhodu. Medzinárodný zásah je potrebný hlavne pri ohrozených a tých cezhraničných plemenách, ktoré môžu mať zúženú genetickú bázu.

Opatrenia

- 1 Budovať alebo posilňovať technickú spoluprácu a hľadať možnosti a prostriedky pre prenos technológií a výmenu skúseností, podporovať vzdelávanie a odbornú prípravu medzi krajinami, pričom sa prihliadne na záujmy a potreby rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou.
- 2 Zahájiť alebo rozšíriť medzinárodnú spoluprácu pri popisovaní, využívaní, rozvoji a zachovaní cezhraničných plemien.

Strategická priorita 17 Zriaďovať kontaktné body a posilňovať medzinárodné siete

Zdôvodnenie

Riadenie cezhraničných plemien a ich populácií, ako aj špecifické regionálne sociálno-ekonomické, kultúrne a environmentálne podmienky zdôvodňujú koordináciu a spoluprácu na regionálnej úrovni. Investície do spoločných činností (napríklad génových bánk) môžu byť účinnejšie a nákladovo efektívnejšie než znásobovanie prekrývajúcich sa činností na úrovni jednotlivých krajín.

Opatrenia

- 1 Podľa potreby podporovať zakladanie regionálnych kontaktných bodov pre živočíšne genetické zdroje.
- 2 Pre využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov zriaďovať alebo rozširovať a udržiavať funkčné regionálne siete a ak sa ukáže potreba, zriaďovať alebo rozširovať, ako aj udržiavať funkčné regionálne databázy.
- 3 Regionálne činnosti v oblasti živočíšnych genetických zdrojov prepojiť s regionálnymi organizáciami.

- 4 Udržiavať a posilňovať fungovanie globálneho kontaktného bodu pri Organizácii spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo s cieľom podporovať medzinárodnú súčinnosť a spoluprácu.

Strategická priorita 18 Zvyšovať vnútroštátnu informovanosť o úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov

---

Zdôvodnenie

V sektore živočíšnej výroby a ostatných sektoroch, ktoré sektor živočíšnej výroby ovplyvňujú, vrátane environmentálnych a širších poľnohospodárskych a rozvojových politík a postupov, existuje značná potreba zvyšovania informovanosti o dôležitých úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov. To zahŕňa poznanie špecifických vlastností miestnych plemien, produktov a služieb, ktoré poskytujú, ako aj poznanie faktorov ovplyvňujúcich ich zachovanie a využitie. Táto snaha o zvyšovanie povedomia a informovanosti o miestnych plemenách by mala upozorňovať na špecifické vlastnosti sektora živočíšnej výroby a mala by mobilizovať verejné a súkromné iniciatívy, aby podporovali udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov.

Opatrenie

- 1 Poskytovať ciele a efektívne informácie cez médiá, verejné podujatia a iné spôsoby zvyšovania informovanosti o dôležitých úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov. Na vnútroštátnej úrovni by sa tieto informácie mali týkať špecifických vlastností živočíšnych genetických zdrojov a presadzovania zvláštnych politík pre ich udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie, vrátane príspevkov, potrieb a príslušných práv chovateľov hospodárskych zvierat. Cieľové skupiny zahŕňujú tvorcov politík, všetky hlavné zúčastnené subjekty v sektore živočíšnej výroby a súvisiacich sektoroch, ako aj verejnosť.

Strategická priorita 19 Zvyšovať regionálnu a medzinárodnú informovanosť o úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov

---

Zdôvodnenie

Je nutné zvyšovať informovanosť o dôležitých úlohách a hodnotách živočíšnych genetických zdrojov, ich špecifických vlastnostiach a z toho vyplývajúcich potrebách pre ich udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie. Medzi iným ide o informovanosť inštitúcií ochrany životného prostredia, poľnohospodárskych a rozvojových inštitúcií a fór, ako aj iných subjektov, napríklad donorov a občianskej spoločnosti.

Opatrenia

- 1 Podporovať regionálne a medzinárodné informačné kampane o stave živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo a snažiť sa získať širokú podporu na vládnej a inštitucionálnej úrovni, i podporu verejnosti.

Strategická priorita 20 Skúmať a rozvíjať národné politiky a právne rámce pre živočíšne genetické zdroje

---

Zdôvodnenie

Široké spektrum politík a právnych nástrojov má priamy alebo nepriamy vplyv na využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov. Tieto politiky často sledujú odlišné ciele, napríklad hospodársky rozvoj, ochranu životného prostredia, zdravia zvierat,

potravinovú bezpečnosť, ochranu spotrebiteľov, práva duševného vlastníctva, zachovanie genetických zdrojov a rovné zdieľanie prínosov z využívania živočíšnych genetických zdrojov a prístup k nim. Tieto nástroje a politiky je nutné zosúladiť bez ohrozenia dielčích cieľov, aj bez ohrozenia kľúčového cieľa predstavujúceho zaistenie potravinovej bezpečnosti. Treba pritom prihliadnúť na osobitné vlastnosti živočíšnych genetických zdrojov, ktoré vyžadujú osobitné riešenia a na potrebu zabezpečenia prístupu k zdrojom a zdieľania prínosov.

Opatrenia

- 1 Periodicky skúmať existujúce vnútroštátne politiky a regulačné rámce, zistiť ich prípadné vplyvy na využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov, pri zohľadnení prínosu a potrieb miestnych spoločností chovateľov hospodárskych zvierat.
- 2 Zvážiť opatrenia na riešenie dopadov existujúcich politík a právnych rámcov. Opatrenia môžu zahŕňať zmeny politík alebo právnych predpisov a ich úpravy na realizačnej úrovni, s ohľadom na potrebu vyvážiť ciele a zámery, ktoré sa príslušnými právnymi nástrojmi a politikami sledujú, so záujmami jednotlivých zúčastnených subjektov.
- 3 Vnútroštátne právne predpisy a politiky týkajúce sa živočíšnych genetických zdrojov primerane zosúladiť s príslušnými medzinárodnými dohodami.
- 4 Zaistiť, aby sa pri príprave štátnych politík a predpisov pre živočíšne genetické zdroje prihliadalo na výsledky výskumu.

Strategická priorita 21 **Skúmať a rozvíjať medzinárodné politiky a regulačné rámce pre živočíšne genetické zdroje**

Zdôvodnenie

Medzinárodné politiky a regulačné dohody môžu priamo alebo nepriamo ovplyvňovať využívanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo. Prevládajúce politiky a rámce ovplyvňujúce rozvoj živočíšnych genetických zdrojov sú často všeobecné a venujú sa takým témam, ako je hospodársky rozvoj, obchodné štandardy, ochrana životného prostredia, potravinová bezpečnosť, zdieľanie prínosov a prístup k nim, duševné vlastníctvo. Odvetvové medzinárodné dohody sa týkajú štandardov pre zdravie zvierat a potravinárskych noriem pre produkty živočíšneho pôvodu. Je dôležité zaistiť, aby sa medzinárodné zmluvné nástroje, ktoré štáty podpísali a ktoré ovplyvňujú možnosti výmeny, využívania a zachovania živočíšnych genetických zdrojov, ako aj obchodovania s produktmi živočíšneho pôvodu, navzájom podporovali.

Opatrenia

- 1 Skúmať existujúce medzinárodné dohody, ktoré majú vplyv na využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov, a zaistiť, aby medzinárodné politiky a regulačné rámce zohľadňovali zvláštny význam živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, potravinovú bezpečnosť, aby zohľadňovali zvláštne vlastnosti týchto zdrojov vyžadujúce zvláštne riešenia, aby zohľadňovali dôležitosť vedeckého poznania a inovácií, potrebu vyváženia cieľov a zámerov jednotlivých dohôd i záujmov regiónov, krajín a zúčastnených subjektov, vrátane chovateľov hospodárskych zvierat.
- 2 Preskúmať dôsledky a dopady medzinárodných dohôd a medzinárodného vývoja, ktoré sú významné z hľadiska prístupu k živočíšnym genetickým zdrojom a pre zdieľanie prínosov z nich, na zúčastnené subjekty, predovšetkým pokiaľ ide o chovateľov hospodárskych zvierat.

Strategická priorita 22 **Koordinovať činnosť Komisie v oblasti politiky zameranej na živočíšne genetické zdroje s inými medzinárodnými fórami**

Zdôvodnenie

Komisia FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo je medzivládne fórum, na ktorom štáty prerokovávajú politiky, sektorové a medzisektorové záležitosti, týkajúce sa zachovania a udržateľného využívania genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo. Ďalšie medzinárodné organizácie a fóra pravidelne prerokovávajú otázky, resp. vypracovávajú politiky a regulačné opatrenia priamo alebo nepriamo ovplyvňujúce riadenie živočíšnych genetických zdrojov, úlohy, funkcie a záujmy rôznych subjektov v sektore živočíšnej výroby. Medzi tieto fóra patria CBD, WIPO, WTO, OIE a *Codex Alimentarius*. Je potrebné zvýšiť synergiu týchto procesov a zabezpečiť harmonizáciu.

Opatrenie

- 1 Rozvíjať spoluprácu a zvyšovať účasť a prínos medzinárodných organizácií a fór pri podpore práce Komisie FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo v oblasti živočíšnych genetických zdrojov.

Strategická priorita 23 **Posilňovať úsilie o mobilizáciu zdrojov, vrátane finančných zdrojov pre zachovanie, udržateľné využívanie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov**

Zdôvodnenie

Globálne úsilie o mobilizáciu zdrojov pre zachovanie, udržateľné využívanie a rozvoj živočíšnych genetických zdrojov na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni nespĺňa súčasne potreby. Úspech *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje* bude závisieť od mobilizácie finančných zdrojov a od zaistenia spoločného rámca pre výmenu informácií, pre prístup k technológiám, prenos technológií a pre budovanie kapacít.

Opatrenia

- 1 Pomáhať všetkým zúčastneným subjektom posilňovať budovanie kapacít, medzinárodným výmenou skúseností rozširovaním výskumnej a vzdelávacej činnosti a zaistením odbornej prípravy, prenosom technológií a finančných zdrojov na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, ako spresňuje ČASŤ III.
- 2 Vypracovať následný postup kontroly realizácie *Globálneho akčného plánu*.
- 3 Posilňovať spoluprácu a koordináciu zachovania, udržateľného využívania a rozvoja živočíšnych genetických zdrojov na vnútroštátnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, prostredníctvom budovania záložných systémov „ex situ“ na ochranu proti riziku mimoriadnych alebo katastrofických udalostí.

Realizácia a financovanie *Globálneho akčného plánu pre živočíšne genetické zdroje*

- 49 *Globálny akčný plán pre živočíšne genetické zdroje* predstavuje dôležitý a efektívny medzinárodný rámec na podporu úsilia o zaistenie udržateľného využívania, rozvoja a zachovania živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, ktorý prispeje k úsiliu o potravinovú bezpečnosť a odstránenie chudoby v celosvetovom meradle.
- 50 Financovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo v súčasnej dobe zaisťujú niektoré vlády a iné vnútroštátne zdroje financovania, mnohostranné a dvojstranné organizácie a regionálne zdroje. Realizácia *Globálneho akčného plánu* však bude vyžadovať podstatné a dodatočné finančné zdroje a dlhodobú podporu vnútroštátnych, regionálnych a medzinárodných programov pre živočíšne genetické zdroje, ako aj prioritných činností, za predpokladu, že tieto stimuly budú v súlade s príslušnými medzinárodnými dohodami. Proces by mal povzbudiť a podporovať účasť vlád a príslušných subjektov. Zásadný význam bude mať regionálna a medzinárodná spolupráca.
- 51 Celkový pokrok v realizácii *Globálneho akčného plánu* budú hodnotiť vlády štátov a členovia FAO prostredníctvom Komisie pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo. Pri výkone tejto funkcie sa komisia bude musieť organizovať a sústredene zaoberať prioritnými oblasťami *Globálneho akčného plánu* v rámci svojho viacročného pracovného programu, bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne priority.
- 52 Komisia pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo by sa mala dohodnúť na spôsobe prezentácie správ o dosiahnutom pokroku i kritériách a parametroch pre hodnotenie procesu realizácie *Globálneho akčného plánu*.
- 53 Bude nutné periodicky vyhodnocovať stav a trendy vývoja živočíšnych genetických zdrojov, obzvlášť s ohľadom na veľký počet plemien, ktoré sú ohrozené vyhynutím v globálnom meradle. Správy o stave a trendoch vývoja svojich živočíšnych genetických zdrojov a o faktoroch ovplyvňujúcich ich zmeny by mali krajiny pre Komisiu FAO pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo spracovávať v pravidelných intervaloch, aby bolo možné na ich základe skúmať pokrok, ktorý sa dosahuje, resp. skúmať, ako sa systémy včasného varovania a odozvy pre živočíšne genetické zdroje rozvíjajú v jednotlivých štátoch.
- 54 Konferencia žiada Komisiu pre genetické zdroje pre výživu a poľnohospodárstvo, aby vypracovala stratégiu financovania pre realizáciu *Globálneho akčného plánu*.
- 55 Podľa zistení národných správ o pokroku v realizácii a o stave a trendoch by mali byť závery komisie predložené dotknutým vládam a medzinárodným inštitúciám, aby bolo možné vyplniť medzery, urobiť nápravu nerovnovážneho stavu alebo nedostatočnej koordinácie a zväziť nové iniciatívy alebo činnosti.
- 56 Hlavnú zodpovednosť za realizáciu *Globálneho akčného plánu* pre živočíšne genetické zdroje majú vlády jednotlivých krajín. Je uznaná potreba existencie efektívnych národných kontaktných bodov pre živočíšne genetické zdroje a význam národných sietí pre mobilizáciu a zapojenie zúčastnených subjektov do realizácie *Globálneho akčného plánu*. Krajiny určia svoje vlastné priority na základe priorít dohodnutých

v *Globálnom akčnom pláne*. Tieto priority im umožnia identifikovať základný rámec pre zabezpečenie potravín a potrieb súvisiacich s rozvojom poľnohospodárstva. Krajiny budú spolupracovať medzi sebou a s medzinárodnými organizáciami.

- 57 Medzinárodné siete pre živočíšne genetické zdroje by mali byť podporované cez realizáciu *Globálneho akčného plánu* a malo by byť posilňované ich fungovanie, s prihliadnutím na dôležitú úlohu regionálnych kontaktných bodov a regionálnych sietí pri budovaní partnerstva, koordinácii regionálneho riadenia živočíšnych genetických zdrojov a pri ďalšom rozvoji zdieľania informácií a technickej spolupráce, odbornej prípravy a výskumu.
- 58 Pri podpore úsilia jednotlivých štátov v rámci realizácie *Globálneho akčného plánu*, predovšetkým pri podpore rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou sa uznáva zásadná úloha Organizácie spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo, obzvlášť pokiaľ ide o ďalšie sprostredkovávanie globálnej a regionálnej spolupráce a sietí, podporu pri organizácii medzivládnych stretnutí, udržiavanie a ďalší rozvoj informačného systému pre biodiverzitu domestikovaných zvierat, mobilizáciu darcovských zdrojov pre živočíšne genetické zdroje, zriaďovanie portfólia štátnych a regionálnych projektov, vývoj komunikačných produktov a koordináciu budúcej prípravy správ o stave a trendoch živočíšnych genetických zdrojov v celosvetovom meradle.
- 59 Uznáva sa význam rozvoja a prenosu technológií nepoškodzujúcich životné prostredie, ktoré sa týkajú inventarizácie, popisu, udržateľného využívania, rozvoja a zachovania živočíšnych genetických zdrojov. *Strategické akčné priority* zdôrazňujú nutnosť technického rozvoja a spolupráce. Realizácia štyroch prioritných oblastí vyžaduje výmenu informácií, spoluprácu a koordináciu vlád, medzinárodných agentúr, mimovládnych organizácií a ostatných subjektov zúčastňujúcich sa organizácie a realizácie odbornej prípravy a výskumných iniciatív v celosvetovom meradle.
- 60 Je nutné presadzovať zaistenie technickej pomoci, predovšetkým pre rozvojové krajiny a krajiny s transformujúcou sa ekonomikou, a to buď dvojstrannou formou, alebo prostredníctvom národných a medzinárodných organizácií, a umožniť tým realizáciu *Globálneho akčného plánu*. Pre udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov treba podporovať prenos technológií, ktorý by mal byť umožnený v súlade s príslušnými medzinárodnými záväzkami a príslušnými vnútroštátnymi právnymi predpismi.
- 61 Technické pokyny a pomoc, ako aj koordinované programy odbornej prípravy, ktoré vypracovala Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo, pomáhajú pri urýchlňovaní prác v oblasti živočíšnych genetických zdrojov. Táto zásadná úloha by mala pokračovať aj v budúcnosti. Jej cieľom je pomáhať krajinám pri realizácii *Globálneho akčného plánu*.
- 62 Napriek snahe o zvýšenie verejnej informovanosti prostredníctvom vlád jednotlivých krajín, medzinárodných organizácií a agentúr sú finančné zdroje, ktoré sú potrebné na realizáciu *Globálneho akčného plánu* zo strany rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou nedostatočné. Navyše kolísanie finančných zdrojov poskytovaných rozvojovým krajinám a krajinám s transformujúcou sa ekonomikou vedie k tomu, že sa činnosti zacielené na udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, nerealizujú kontinuálne.
- 63 Štáty by mali vynaložiť úsilie na to, aby v súlade so svojimi kapacitami podporovali vnútroštátne strategické priority, ktorými sa majú dosiahnuť ciele *Globálneho akčného plánu*. Štáty by mali presadzovať realizáciu *Globálneho akčného plánu* hlavne cez vnútroštátne opatrenia a medzinárodnú spoluprácu, aby vybudovali rámec pre

výmenu informácií, prístup k technológiám a ich prenos, a taktiež pre budovanie kapacít.

- 64 Mala by byť podporovaná medzinárodná spolupráca, ktorá by umožnila realizáciu *Globálneho akčného plánu*, obzvlášť by mala podporiť a dopĺňať úsilie rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou. Najvýznamnejšie mnohostranné a dvojstranné inštitúcie pre rozvoj a financovanie by mali byť vyzývané na hľadanie spôsobov a prostriedkov, ktoré podporia realizáciu *Globálneho akčného plánu*. Všetky krajiny, predovšetkým krajiny rozvinuté, by mali vynaložiť úsilie na využitie existujúcich a dostupných finančných zdrojov, vrátane využitia prostriedkov zo zdrojov, ktoré doteraz činnosti zaradené do *Globálneho akčného plánu* nefinancovali.
- 65 Preto by Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo mala zaistiť adekvátnu programovú podporu realizácie *Globálneho akčného plánu*.
- 66 Navyše by Organizácia spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo v rámci príslušných medzinárodných mechanizmov, fondov a orgánov mala hľadať prostriedky, ktorými by mohla prispieť k realizácii *Globálneho akčného plánu*. V tejto súvislosti je primeraným nástrojom oboznámenie týchto inštitúcií s *Globálnym akčným plánom*, ako aj pravidelná vzájomná informovanosť o činnostiach vykazovaných v súvislosti s realizáciou strategických priorít *Globálneho akčného plánu*.
- 67 Vlády by na podporu vyššie uvedených činností mali v rámci príslušných medzinárodných mechanizmov, fondov a orgánov prijať nutné a primerané opatrenia, ktorými by sa zabezpečila prioritná pozornosť účinnému pridelovaniu predpovedateľných a schválených zdrojov na realizáciu činností v rámci oblastí strategických priorít *Globálneho akčného plánu*.
- 68 Navyše by vlády rozvinutých krajín mali prostredníctvom dvojstrannej, regionálnej a mnohostrannej spolupráce venovať primeranú pozornosť, vrátane financovania, realizácii činností v rámci oblastí strategických priorít *Globálneho akčného plánu*. Rozsah, v ktorom budú rozvojové krajiny efektívne plniť svoje záväzky z tohto *Globálneho akčného plánu*, bude závisieť od efektívneho financovania. Vlády rozvojových krajín a krajín s transformujúcou sa ekonomikou by mali do svojich vlastných plánov a programov zaradiť prioritu budovania kapacít pre živočíšne genetické zdroje. Na realizáciu *Globálneho akčného plánu* by sa mali získavať dobrovoľné príspevky, predovšetkým od súkromného sektora a mimovládnych organizácií. To by mohlo zahŕňať založenie zvereneckého účtu pri Organizácii spojených národov pre výživu a poľnohospodárstvo. Mimovládne organizácie a súkromný sektor by mali byť povzbudzované k účasti a mali by podporovať realizáciu *Globálneho akčného plánu*.

Udržateľné využívanie, rozvoj a zachovanie živočíšnych genetických zdrojov sú pre poľnohospodárstvo, produkciu potravín, rozvoj vidieka a životné prostredie životne dôležité. Pri uznaní potreby vyvinúť efektívny rámec pre riadenie týchto zdrojov a riešiť hrozbu genetickej erózie sa 109 štátov v septembri 2007 stretlo na prvej Medzinárodnej vedeckej konferencii o živočíšnych genetických zdrojoch pre výživu a poľnohospodárstvo, ktorá sa konala v Interlakene (Švajčiarsko). Konferencia prijala *Globálny akčný plán* pre živočíšne genetické zdroje, ktorý zahŕňa 23 strategických priorít s cieľom podporiť racionálne riadenie týchto dôležitých zdrojov.

Globálny akčný plán je výsledkom procesu spracovania správ, analýz a diskusií, na ktorom sa podieľali jednotlivé štáty a ktorý vyústil do prípravy Správy o stave svetových živočíšnych genetických zdrojov pre výživu a poľnohospodárstvo, predstavujúcej prvé komplexné celosvetové vyhodnotenie diverzity hospodárskych zvierat a jej riadenie.

Konferencia prijala aj *Vyhlasenie o živočíšnych genetických zdrojoch z Interlakenu*, ktoré potvrdzuje záväzok štátov realizovať *Globálny akčný plán* a zabezpečiť, aby sa biodiverzita hospodárskych zvierat využívala s cieľom podporiť potravinovú bezpečnosť a zostala k dispozícii pre budúce generácie.